

44500.

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**AVRUPA TOPLULUĞUNA ENTEGRASYON SÜRECİNDE TÜRKİYE
HAYVANCILIĞININ KARŞILAŞACAĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ**

Dr. Uzm. Vet. Hekim Gürol EMEKDAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAYVANCILIK İŞLETME EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Engin SAKARYA

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

ANKARA — 1995

1.İÇİNDEKİLER

1.İÇİNDEKİLER.....	1
2. ÖNSÖZ	2
3. GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER.....	3
3.1. Tarihsel Gelişim	3
3.2. Topluluk Bünyesindeki Kurumlar ve Çalışmaları.....	6
3.3. Ortak Tarım Politikası	11
3.4. Destekleme Sistemleri ve Sübvansiyonlar.....	18
3.5. Avrupa Topluluğunda Dış Ticarete Koruma Önlemleri.....	22
4. TÜRKİYE VE AVRUPA TOPLULUĞU HAYVANSAL ÜRETİM KARŞILAŞTIRMALARI	24
4.1. Hayvancılığın Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi	24
4.2. Kırsal Alanda Hayvancılık İşletmelerinin Sosyoekonomik Yapısı.....	28
4.3. AT ile Yapılan Karşılaştırmalar.....	30
4.4. AT'de Sığırcılık İşletmeleri	30
4.5. Et Üretimi	31
4.6. Et Tüketimi	32
4.7. Kırmızı Ette Topluluğun Kendine Yeterlilik Durumu	33
4.8. Avrupa Topluluğu'nda Süt Üretimi.....	34
4.9. Süt ve Süt Ürünlerindeki Devlet Desteği ve Fiyat Politikaları.....	39
4.10. Süt ve Süt Ürünleri Dış Ticareti.....	42
5. YUNANİSTAN, İSPANYA VE PORTEKİZ'İN AVRUPA TOPLULUĞU'NA KATILMASI SÜRECİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE GEÇİŞ ÖNCESİ VE SONRASI ALINAN EKONOMİK UYUM TEDBİRLERİ	46
5.1. Yunanistan'da Hayvansal Üretim	46
5.2. Yunanistan ve AT'de Tarım Ürünleri Fiyatları.....	47
5.3. İspanya ve Portekiz.....	54
6. TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE SON GELİŞMELER.....	60
6.1. Türkiye-AT İlişkileri.....	60
6.2. Türkiye-Avrupa Birliği Arasındaki Son Gelişmeler-Gümrük Birliği.....	62
7. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	65
8. TÜRKÇE ÖZET.....	70
9. İNGİLİZCE ÖZET (SUMMARY).....	71
10. KAYNAKLAR.....	72

2. ÖNSÖZ

Sosyal olduğu kadar, ekonomik sorunlarımızın çözümünde büyük bir potansiyel taşıyan hayvancılık sektörünün yüklendiği fonksiyonlar, çağdaş uluslar düzeyine ulaşma ve Avrupa Topluluğu'na 2000 li yıllarda girme uğraşısı veren ülkemizde daha da önem kazanmaya başlamıştır.

Bugüne kadar ülkemizde konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalar tarım sektörünün bitkisel üretim yönünü ele alan çalışmalaradır. Toplulukta bitkisel üretimden daha önemli paya sahip olan hayvancılık sektörünün ekonomik yapısını inceleyen araştırmalar yetersizdir. Türkiye'nin topluluğa entegrasyon sürecinde ve sonrasında bu sektörde ortaya çıkabilecek sorunlar ve alınacak tedbirlerin ortaya konması ülkemiz ekonomisi açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmanın amacı; son yıllarda gerileyen hayvancılık sektörümüzün durumunu ortaya koymak, üreticinin korunması, mevcut durumun iyileştirilmesi konularında neler yapılması gerektiğini belirlemek, Avrupa Topluluklarında Ortak Tarım Politikalarının amaçlarını ve işleyişini ülkeler bazında geçiş dönemi ve sonrasında inceleyip Türk hayvancılığının topluluk hayvancılığına entegrasyonu için geçiş döneminde hayvancılık sektörünün durumunu ve ele alınması gereken önlemlerin değerlendirilmesini yapmaktır.

Bu çalışmada; ülkemiz kırsal ekonomik yapısı ile benzerlik gösteren topluluk üyesi ülkelerin kırsal ekonomik yönü incelenmeye çalışılacaktır. Bu incelemede; topluluğun kırsal ekonomik yapısı, kırsal kesimin milli gelirden aldığı pay, kişi başına düşen milli gelir değişiklikleri ayrıca tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün bu dönemlerde milli gelir içindeki payları ve gelişme trendleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

3. GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER

3.1. Tarihsel Gelişim

1945'li yıllarda Avrupa kendisini savaş sonunda harap olmuş durumda bulurken, ABD ve Rusya gibi iki süper güç ortaya çıkmıştır. Yine aynı yıllarda birçok Asya ve Afrika ülkesi bağımsızlıklarını isterlerken, 1946 yılında Winston Churchill, Zürih'te "Avrupa Birleşik Devletleri"nin kurulması için çağrıda bulunmuştur (33).

1947'de Amerikan Marshall Planı yardımıyla, Batı Avrupa Ekonomisi canlanmaya başlamış; ancak ABD Avrupalıların yardımı kendi aralarında paylaşmaları ve kendi ekonomik canlanmalarını kendilerinin gerçekleştirmeleri noktasında ısrar etmiştir.

1949'da Fransa'nın Strasbourg kentinde Avrupa Konseyi kuruldu (1).

1951 yılının Nisan ayında Fransa, B.Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un imzaladığı Paris Andlaşmasıyla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmuştur. Bu topluluğun başarılı olması sonucunda 1952'de Avrupa Savunma Topluluğu Andlaşması imzalanmış, ancak daha sonra bu toplulukça reddedilmiştir (35,40).

1953'de AKÇT'na üye ülkeler arasında kömür, demir cevheri ve çelikte ticari engeller kaldırıldı.

25.Mart.1957'de sürdürülen görüşmeler sonunda Roma Andlaşması imzalanır. Bu anlaşmada Avrupa Ekonomik Topluluğunun kurulması kararlaştırılır. Topluluk esas olarak, ticari engellerin kaldırılması amacıyla bir Gümrük Birliğinin kurulması, insanların, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbestçe dolaşımının teşviki için ortak politika ve hedeflerin belirlenmesi gibi konularda çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğuna hukuken ve fiilen uluslararası bir kuruluş olma niteliğini kazandıran Roma Andlaşması, taraf olan ülkelerin onayını bir yıl bekledikten sonra 1.Ocak.1958 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AET'yi kuran Roma Andlaşması, 248 madde, ekler ve protokollerden oluşmaktadır. Avrupa

Ekonomik Topluluğunun nihai hedefi Avrupa'nın siyasal bütünlüğe ulaşmasıdır. Bu hedefe varmak için öngörülen ekonomik eşitliği sağlamak üzere, ilk araç olarak bir gümrük birliğinin kurulması düşünülmüştür. Böylelikle, üyeler gümrük birliği gereğince, kendi aralarındaki gümrük vergilerini sıfıra indirip, dış dünyaya ortak bir gümrük tarifesi uygulamak suretiyle ticareti engelleyen her türlü sınırlamayı kaldırarak, dış ticaretlerinin genişlemesini sağlamayı amaçlamışlardır (51).

Roma Andlaşmasının 1958 yılı başında yürürlüğe girmesinden sonra, Topluluklar içinde, tüm andlaşmaların, özellikle Roma Andlaşmasının uygulanması açısından başarılı olarak nitelendirilebilecek bir dönem başlamıştır.

Üye devletler arasındaki gümrük birliği, bütün sanayi mallarında ve tarım ürünlerinin çoğunda, Roma Andlaşmasında öngörülen tarihten bir buçuk yıl önce, 1.Temmuz.1968'de gerçekleşmiş, ulaştırma ve enerji alanlarındaki gecikmelere rağmen, AET Geçiş Dönemi adı verilen ilk uygulama devresinin sonu olan, 31.Aralık.1969 tarihinde andlaşma ile saptanan hedeflerin çoğuna ulaşmayı başarmıştır (40).

Haziran 1959'da Yunanistan ortak üye olmak için başvuruda bulunmuş bunu, Temmuz ayında Türkiye'nin başvurusu izlemiştir. AET-Bakanlar Konseyi, Yunanistan ve Türkiye'nin müracaatlarını olumlu karşılamış ve her iki ülke ile görüşmelerin paralel yürütülmesi ilkesini benimsemiştir.

1962 yılında Ortak Tarım Politikası uygulanmaya başlanmış ve aynı yıl AET Konseyi Türkiye ile resmi görüşmelerinin açılması kararlaştırılmıştır.

1963 yılında Türkiye ile AET arasında ortaklığı öngören ANKARA ANLAŞMASI imzalanmıştır (41,51).

1968'de Avrupa Komisyonu Türkiye'nin hazırlık dönemini uzatmasının yararlı olacağını belirtmiştir. Türkiye ile AET arasında ikinci döneme geçiş görüşmelerinin başlaması kararlaştırılmıştır (61).

1969 yılındaki "La Haye Zirvesi"nde alınan önemli bir karar da, Topluluklara katılma talebinde bulunan İngiltere, İrlanda, Danimarka ve Norveç ile ilişkin müzakerelerin başlatılmasının kabul edilmesidir. Toplulukların kuruluşundaki çalışmalara bir süre katıldıktan sonra bunları terkeden ve diğer bazı Batı Avrupa ülkeleriyle birlikte, bir anlamda Topluluklara rakip bir Avrupa Serbest Mübadele Birliği (EFTA) kuran İngiltere, daha önce, 1961 yılında da Topluluklara katılmak için başvurmuş ancak o tarihteki talep sonuç vermemiş ve Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle'ün vetosu üzerine müzakereler kesilmiştir (33).

İki yıl süren müzakerelerden sonra İngiltere, İrlanda ve Danimarka tam üye olarak Topluluğa 22.Ocak.1972 tarihinde katılmış, Norveç'in katılma anlaşması ise, adı geçen ülkede yapılan referandum sonucu reddedilmiştir. Katılma anlaşmaları ile yeni üyeler tam üyeliğin getirdiği tüm yükümlülükleri kabul etmişler, ancak bazı alanlarda (özellikle ticaretin serbestleştirilmesi ve mali katkılar) yeni üyelere beş yıllık bir uyum devresi tanınmıştır. Bu uyum devresi ise 1977'de sona ermiştir. Öte yandan, 1981 yılında Yunanistan'ın da Topluluğa katılmasıyla üye sayısı 10'a çıkmıştır. 1.Ocak.1986 tarihinde İspanya ve Portekiz'in de katılmasıyla Topluluğun üye sayısı 12'ye yükselmiştir (33,35,40).

1981'de Topluluğa resmen katılmış olan Yunanistan'a topluluğa uyum sağlaması için beş yıllık; 1986'da katılan İspanya ve Portekiz'e ise yedi yıllık bir uyum dönemi öngörülmüştür (8,9). 1981 yılında Avrupa Para Birimi (ECU) ve Avrupa Hesap Birimi (EUA) Topluluğun Genel Bütçesi'ndeki yerini almıştır.

Türkiye-AET Ortaklık Konseyi 1986 yılında toplandı. Böylece 12.Eylül.1980 tarihinden bu yana donmuş olan Türkiye-AET ilişkilerinin normalizasyonu süreci başlamıştır. Aynı yıl Türkiye'nin Ankara Anlaşması ve Katma Protokol hükümlerinden doğan işgücünün serbest dolaşımı hakkının kullanımı resmen başlaması gerekirken AET uygulamaya başlamayı reddetmiştir (33,35,61).

Türkiye, AET'ye tam üyelik için resmi başvurusunu 14.Nisan.1987'de yapmıştır (61).

AT, Roma Andlaşması gereği 1.Temmuz.1987'de "Avrupa Tek Senedi"ni kabul ederek bir iç pazar (single market) hedefi için uyum çalışmalarına başlamıştır. Avrupa Tek Pazarı kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin AT sınırları içinde serbestçe dolaşımını öngörmektedir (54).

Avrupa Topluluğu'nu ekonomik ve parasal birlik ile siyasi birlik gerçekleştirilmesi konusunda, gerekli hükümleri öngören, Toplulukla ilgili olup dağınık bir görüntü sergileyen çeşitli andlaşmalar ve ve diğer hukuki düzenlemeleri biraraya toplayan, böylece Roma Andlaşması'na çok geniş ve şumullü değişiklikler yapan "Avrupa Birliği Andlaşması" 7.Şubat.1992'de Maasricht'te imzalanmış ve bu andlaşma 1.Kasım.1993'de yürürlüğe girmiştir (54).

Ortaklık Konseyi, 8.Kasım.1993'de, 1980 yılından bu yana ilk kez karar olarak Gümrük Birliği (GB) çerçevesinde ve bu çerçevenin ötesinde ne gibi uyum çalışmaları yapılması gerektiğini konular itibariyle saptamıştır (54).

1.Ocak.1995'de Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in tam üyeliğe kabulü ile Topluluk üyesi ülke sayısı 15'e ulaşmıştır (39).

6.Mart.1995 tarihinde, Brüksel'de 36 ncı dönem Türkiye-Avrupa Birliği (AB) Ortaklık Konseyi toplantısı ile, 64 madde'den oluşan, Gümrük Birliği'nin tamamlanmasına ilişkin Karar, Ortaklığın diğer alanlarda geliştirilmesine dair Tavsiye Kararı ve Mali İşbirliği'nin yeniden başlatılmasına ilişkin Topluluk Deklerasyonu imzalanmıştır (39).

3.2. Topluluk Bünyesindeki Kurumlar ve Çalışmaları

Avrupa Topluluğu üç kuruluştan oluşmaktadır. Bunlar; Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'dur.

Söz konusu kuruluşlar genellikle kısa adlarıyla, yani AET (EEC), AKÇT (ECSC) ve EURATOM olarak anılırlar. Bu üç topluluk; Bakanlar Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Komisyon, Adalet Divanı, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Denetçiler Divanı'ndan oluşan ortak kurumlara sahiptir (35,55).

Bakanlar Konseyi :

Bakanlar Konseyi'nin başlıca görevleri, üye ülkelerin genel ekonomik politikalarının koordinasyonunu sağlama ve Topluluk politikasını ilgilendiren kararlar almaktır. Bakanlar Konseyi, Topluluğa ilişkin bellibaşlı kararları alan organ olup, kararlarını kendisine Komisyon tarafından getirilen önerilere göre verir.

Konsey'de her üye ülke, Dışişleri Bakanı tarafından temsil edilir. Ancak özel konuları görüşmek için diğer bakanlar arasında da toplantılar yapılır. Bunlara Tarım Konseyi, Ulaştırma Konseyi gibi adlar verilmektedir. Konsey Başkanlığı, her üye ülkeye altı ay için tanınır.

Konsey, yıl boyunca aralıklı olarak toplanır ve Konsey Bakanları kendi ulusal başkentlerinde ikamet ederler. Üzerinde karar vermeleri gereken konuların çoğu, hem önemli hem de karmaşık olduğundan, kendilerine, elçilik statüsünden yararlanan Brüksel'deki Daimi Temsilcisi yardımcı olur. Bu temsilcilere ise, gerekli teknik destek ve uzmanlığı sağlayan birkaç uzman yardımcı olur.

Tüm üye ülkelerin Daimi Temsilcileri, her hafta, Fransızca kısaltılmış adı COREPER olan bir komite'de toplanır. Komisyon tarafından getirilen öneriler COREPER'de, Konsey'de bakanlar düzeyinde ele alınmadan önce değerlendirilir.

Avrupa Parlamentosu :

a. Yetkileri: Avrupa Parlamentosu bir yasama organından çok, Topluluk sorunlarının ele alındığı bir danışma organı özelliğindedir.

Bakanlar Kurulu toplam bütçenin yaklaşık % 80'ini oluşturan Topluluğun zorunlu bütçesi hakkında son söze sahiptir. Ancak Avrupa Parlamentosu, bütçe taslağındaki, bölgesel ve sosyal politikalara ilişkin harcamalar gibi zorunlu olmayan harcamalarda değişiklik yapabilir ve 1984 yılında olduğu gibi bütçenin tamamını reddedebilir. Böyle yaptığı takdirde, harcamalar aylık esas üzerinden ve bir önceki yılki oran üzerinden yürütülür.

b. Rolü: Parlamentosun esas rolü, Komisyon'un tüm önerilerini, Bakanlar Konseyi'nde ele alınmadan önce inceliyerek görüş oluşturmaktır.

c. Üyeleri: Avrupa Parlamentosu'nun 518 üyesi vardır. Kuruluş, Başkan ve 12 Başkan Yardımcısından meydana gelen bir Büro tarafından denetlenir.

Parlamento'nun 18 uzmanlaşmış komitesi vardır. Bu komiteler, tam kadro halindeki Parlamento'da oylamadan önce Komisyon tarafından getirilen çeşitli yasama önerilerini görüşürler. Komisyon'un konuyla ilgili bir üyesi genellikle bu görüşmelere katılır.

Bu komiteler sayıları 9 ile 45 arasında değişen üyelerden oluşur ve ilgi alanları; siyasi işler, tarım, bütçeler, bütçe kontrol, ekonomik ve mali işler, enerji ve araştırma, dış ekonomik ilişkiler, hukuki konular, sosyal işler ve istihdam, bölgesel politika ve planlama, ulaştırma, çevre, kamu sağlığı ve tüketicinin korunması, gençlik, kültür, eğitim gibi alanlardır.

Komisyon :

Komisyon'un, Komisyoner olarak adlandırılan 17 üyesi bulunmaktadır. Fransa, İtalya, Almanya, İspanya ve İngiltere ikiye, diğer üye ülkeler birer komisyonere sahiptir. Her komisyonerin esas olarak belli alanlardan sorumlu olmasına karşın, komisyonerler tüm davranış ve önerilerin sorumluluğunu ortaklaşa üstlenmek için toplu hareket ederler. Komisyonun görevleri şu şekilde sıralanabilir;

1. Komisyon; AET'yi yaratan Andlaşmanın bekçisi ve hedeflere ulaşmadaki itici güçtür. Bu nedenle, Topluluk'un çalışmalarını yönlendirir ve gereğinde Adalet Divanı'na gidilebilmesi kaydıyla üye ülkelerin Andlaşma hükümlerine uymasını sağlar.

2. Yalnızca Komisyon, Bakanlar Konseyi'ne öneride bulunabilir. Dolayısıyla politika geliştirmek ve politikaların uygulanması için gerekli önlemleri bir taslak olarak çıkartmak, Komisyon'un görevleri arasındadır.

3. Komisyon, Bakanlar Konseyi'nce alınan kararları uygular ve tüm üye ülkelerin söz konusu kararlara uymasını sağlar.

4. Dış ticaret gibi konularda Topluluk adına müzakerelere katılabilir.

Aynı zamanda Komisyon'un hizmetinde çeşitli konularla ilgilenen yirmi adet Genel Müdürlük bulunmaktadır.

Adalet Divanı :

Merkezi Lüksemburg'da bulunan Adalet Divanı, Topluluğun diğer kuruluşlarından tamamen bağımsızdır. Divan; Bakanlar Konseyi, üye hükümetler, komisyon ve diğer organların davranışlarının, Topluluğu ilgilendiren çeşitli anlaşmalara uygun olup olmadığına karar verir. Ayrıca Anlaşmaların ve bunlara dayanan kural ve yönetmeliklerin yorumundan kaynaklanan uzlaşmazlıkları çözüme kavuşturur. Çeşitli kuruluşlar, üye ülkeler, şirketler yada bireyler Adalet Divanı'na başvuruda bulunabilirler.

Ekonomik ve Sosyal Komite :

Ekonomik ve Sosyal Komite de, Parlamento gibi bir danışma organdır. Komite'nin 189 üyesi , Bakanlar Konseyi tarafından dört yıl için ve üye devletlerin ilgili organlarınca önerilen listelerdeki isimler arasından seçilir. Ekonomik ve Sosyal Komite; üç gayriresmi gruptan oluşur. Bunlar;

Grup I -İşverenler

Grup II -İşçiler

Grup III -Mesleki ve özel çıkar grupları'dır.

Ancak pratikte Komite'nin gerçek etkinliği sınırlıdır.

Denetçiler Divanı :

Denetçiler Divanı her biri üye ülkelerden gelen ama üye ülkeleri temsil etmeyen 12 üyeden oluşur. Bunlar "kendi ülkelerinde dış denetimle ilgili organlarda görev almış yada divan üyeliği görevinin gerektirdiği özelliklere sahip kişilerdir. Divan'ın görevleri aşağıdaki gibidir:

1. Amaçlarına etkin bir biçimde ulaşıp ulaşılmadığı noktasında diğer kuruluşlara tavsiyede bulunmak.
2. Topluluğun ve Topluluk bünyesinde yer alan bütün organların gelir ve harcama hesaplarını incelemek.
3. Avrupa Kalkınma Fonu'nun faaliyetlerini denetlemek.
4. Kendi inisiyatifiyle özel sorunlar üzerinde gözlemlerde bulunmak.
5. Topluluğun diğer kuruluşlarından birinin talebi üzerine görüş beyan etmek.
6. Bütçenin gerektiği şekilde uygulanmasına yardımcı olmak.

Divan, kuruluşlara raporlarını Komisyon aracılığıyla değil, doğrudan vermekte ve Divan'ın Yıllık Raporu, denetlenen kuruluşların cevaplarıyla birlikte Topluluk Resmi Gazetesi (Official Journal)'nde yayımlanmaktadır.

3.3. Ortak Tarım Politikası

Tarımın, Topluluğun ortak politikaları içine alınışı, Roma Andlaşmasının 38-47. maddeleri ile olmuştur. Andlaşmanın 38. maddesi tarım ürünlerini, bitkisel ve hayvansal ürünler, su ürünleri ve bunların ilk işlenme aşamasında ortaya çıkan ürünler olarak tanımlamaktadır. Bu tanım gereği et ve ürünleri, süt ve ürünleri, işlenmiş meyve ve sebzeler, şeker, un ve unlu ürünler ile işlenmiş su ürünleri tarım ürünü olarak kabul edilmektedir (33).

OECD ülkelerinin çoğu, kendi halklarını gıda maddeleri arzındaki dalgalanmaların olumsuz etkilerinden korumaya çalışır. Bunu; çiftçisini koruyucu önlemler alırken; tüketici ve vergi mükelleflerine makul bir bedel ödeterek gerçekleştirmeye çalışır. AET Topluluk içi tarımı; destekleme fiyatları, ithalat prelavmanları ve tarımsal fazlaların ihracatına sağladığı subvansiyonlarla korumaktadır. AET uygulamaları sonucunda büyük üretim fazlaları ortaya çıkmaktadır. Bu fazlalar ya dünya piyasasında satılmakta, ya tekrar AET piyasasında satılmak üzere depolanmakta, yada subvansiyonlu olarak ihraç edilmek üzere depolanmaktadır (64).

Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran Roma Antlaşmasının 39. maddesi uyarınca tesis edilen "Ortaklık Tarım Politikası"nın temel amaçları rasyonel bir üretimle verimliliği yükselterek tarımda çalışanların kişi başına düşen gelirlerini arttırmak ve tarımsal nüfusa uygun bir yaşam düzeyi sağlamak, pazarları dengeye getirerek ürünlerin tüketicilere makul fiyatlarla ve düzenli olarak arzını sağlamaktır (34).

Topluluk kurulduğu tarihte ilk altı üye devletin gümrük vergileri, değişken vergileri, üretim sübvansiyonları ve piyasaya doğrudan müdahale yöntemleri arasında görülen büyük farklılıklardan çıkan sorunlar, tarımsal piyasaların "Ortak Piyasa Düzeni" adı altında organize edilmelerini gerektirmiştir. Böylece, çoğunluğu 1960'lı yıllarda saptanmış olan 22 adet ürün grubu bakımından oluşturulan ortak piyasa düzenleri vasıtasıyla, fiyat,

Topluluk içi serbest dolaşım, Topluluk dışı ülkelerle alışveriş, rekabet ve finansman unsurlarını içeren ortak düzenlemelere gidilmiştir (50).

Ortak Piyasa Düzenine konu olan tarım ürünleri veya tarım ürünü grupları şunlardır (38,44,64);

1. Tahıllar
2. Piri
3. şeker
4. Zeytinyağı
5. Sığır Eti
6. Domuz Eti
7. Koyun ve keçi etleri
8. Kümes hayvanları eti
9. Yumurta
10. şarap
11. Süt ve sütlü rnler
12. Yaprak tütün
13. Su rnleri
14. Taze sebze ve sofralık meyveler
15. Tahılların işlenmesinden sağlanmış rnler
16. Meyve ve sebzelerin işlenmesinden sağlanmış rnler
17. Keten ve kenevir
18. şerbetçi otu
19. Kurutulmuş hayvan yemleri
20. Tohumluklar
21. Yağlı tohumlar
22. İpek böceği

Roma Andlaşmasının 39. maddesi, özellikle Ortak Tarım Politikası (OTP) ile ilgili olup, kendi amaçlarını şöyle açıklamaktadır (67):

1. Teknik gelişmeyi teşvik ederek, tarımsal üretimin rasyonel bir biçimde artmasını sağlayarak, üretim faktörlerinin ve bu arada özellikle emeğin etkin kullanımını gerçekleştirerek; tarımsal verimliliği yükseltmek;

2. Böylelikle tarım kesiminde yaşayanlara, özellikle tarımla uğraşanların bireysel gelirlerini artırarak, iyi bir yaşam standardı sağlamak.

3. Piyasalara istikrar kazandırmak.

4. Tarım ürünleri arzını güvence altına almak.

5. Tarım ürünleri arzının tüketiciye makul fiyatlardan ulaşmasını sağlamaktır.

OTP'nın ; Tek pazar, Topluluk tercihi ve ortak mali sorumluluk olmak üzere üç prensibi vardır (42,45,51).

Tek pazar tarım ürünlerinin üye ülkeler arasında serbest dolaşımının sağlanması demektir. Üye ülkeler arasında hiçbir gümrük vergisi, ticari engel olmaksızın, ortak fiyatlarla, rekabet koşullarına, insan sağlığı ve veterinerlikle ilgili tüzüklere uyularak ve sabit döviz kurları üzerinden yapılan ticaret, tek pazarın temelini oluşturmaktadır (40,55).

Topluluk pazarlarında yerli ürüne öncelik tanımak, üçüncü ülkelerden gelecek düşük fiyatlı ürünlerin iç pazarı tutarak yerli üreticilerin ve Topluluk üretiminin bu rekabetten zarar görmesini önlemek temel ilkelerdendir. Böylece Topluluk tarımı dünya pazarlarındaki fiyat dalgalanmalarından korunacaktır (55,58).

OTP'nın bu işlevlerinin yerine getirilmesi parasal harcamaları gerektirmektedir. Madem ki politika ortak olarak yürütülmektedir, o zaman bunun finansmanı da üye ülkelere ortaklaşa üstlenilecektir. Bu işlevin yerine getirilmesi amacıyla da kısaca FEOGA olarak

anılan Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu kurulmuştur. OTP'nin mali işlemleri bu fon tarafından yürütülmektedir. FEOGA'nın 1988-1992 yıllarına ait beş yıllık harcama tutarları Tablo-3.1'de gösterilmiştir (18,25,28,48).

Tablo-3.1: FEOGA'nın 1988-1992 yılları itibariyle FEOGA harcamaları
(18.25.28.48):

	(Milyon ECU)				
	1988	1989	1990	1991	1992
Garanti Bölümü	26.389	24.403	24.979	32.419	36.022
Yönverme Bölümü	1.142	1.345	1.825	1.901	2.422
Toplam Harcama	27.531	25.752	26.804	34.320	38.444

Tablonun incelenmesinden de görüldüğü gibi, 1988 yılında 26.389 milyon ECU olan garanti bölümü harcamaları % 36 artarak 1992 yılında 36.022 milyon ECU, yönverme bölümü harcamaları ise 1988 yılına göre 1992 de % 112 artarak 2.422 milyon ECU olmuştur. Toplam harcamalar içinde ise 1992 yılında garanti bölümü harcamaları % 93.6 lık bir pay alırken, yönverme bölümü harcamaları ise % 6.4 civarında kalmıştır.

Fon, Topluluğun genel bütçesi tarafından finanse edilmekte ve iki kısma ayrılmaktadır. 1. Fon'un Yönverme kısmı tarımsal yapıların geliştirilmesini amaçlamaktadır. 2. Garanti kısmı ise, piyasa fiyatlarının müdahale fiyat mekanizmasıyla uyum içinde olmasına yardımcı olacak araçları sağlamaktadır. Fon'un Yönverme kısmına ilişkin harcamalar, Garanti kısmına ilişkin harcamalara göre oldukça küçüktür (60).

OTP Garanti kısmına yapılan harcamalar Topluluğun genel bütçesinin yaklaşık % 65'ine ulaşmıştır (34).

a) Topluluk dışı ülkelere ihracatta ödenecek iadeler: Harcamaların yaklaşık % 40'ını kapsamaktadır.

b) İç Piyasaya müdahaleler: Müdahale, ortak piyasa düzenleri ile tesbit edilmiş üretim ve işleme yardımları, primler, stoklama, satın alma ve geri çekme yardımları şeklinde olmaktadır. Tüm garanti harcamalarının yaklaşık % 60'ı müdahale harcamalarına gitmektedir.

c) Telafi edici meblağlar: Telafi edici meblağlar, ortak fiyat prensibinin Topluluk içi ve Topluluk dışı tarımsal ticaret ile uyumlu olarak sürdürülmesini sağlamak amacıyla taşımaktadır. Katılma telafi edici meblağlar ve parasal telafi edici meblağlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

FEOGA'nın Yönverme Bölümü, Roma Andlaşmasınının 39. maddesinde sayılan ve daha evvel belirtilmiş olan, Ortak Tarım Politikası'nın hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik ortak eylemleri finanse etmektedir. Yönverme bölümünden ödenen meblağlar, Garanti bölümüne nazaran çok düşüktür. Topluluk, geçmişte, garanti harcamalarının aksine, Yönverme harcamalarının ancak % 25'ini finanse ederken, bu rakam İspanya ve Portekiz'in katılımıyla % 75'e kadar yükselmiştir. Yönverme bölümünün finansmanında iki tür eylem mevcuttur (26,48).

a) Dolaylı eylemler: Yönverme bölümü Topluluk kurallarına uygun olarak üye devletlerce finanse edilen harcamaları geri ödemektedir. Geri ödenen miktar, yatırımın % 25'i kadardır. Ancak geri kalmış bölgelere % 65'e kadar geri ödeme yapılabilir.

b) Doğrudan eylemler: Yönverme bölümü, başvuran kuruluşa belirli bir yatırım projesi için direkt olarak yardımda bulunur. Bu eylemde tek koşul üye devletin sözkonusu projeyi onaylaması ve finansmanına katkıda bulunmasıdır. Topluluk yardımının oranı bölgelere göre farklılık gösterir.

İster doğrudan, ister dolaylı şekilde olsun, Topluluk mali katkısı, projelerin tamamlanmasını takiben ödenmektedir.

Yönverme Bölümü tarafından finanse edilen projeler genel olarak aşağıdaki şekilde gruplanabilir:

- Sosyal ve alt yapı tedbirleri :Yapısal harcamaların yaklaşık % 14'ünü teşkil etmektedir.

- Az gelişmiş bölgelerle ilgili tedbirler : Yapısal harcamaların hemen hemen % 24'ünü kapsamaktadır.

- Tarımsal alt yapıyla ilgili tedbirler : Yol yapımı, elektrikleendirme, sulama tedbirleri vb.

- Tarımsal piyasaların düzenlenmesiyle ilgili tedbirler : Üretici örgütlerine yardım, hayvan hastalıklarıyla ilgili tedbirler vb.

OTP tarafından sağlanan destek, söz konusu ürüne göre biraz değişmekle birlikte, tarım ürünlerinin çoğunluğu destek fiyat mekanizmasından yararlanmaktadır. Destek fiyat mekanizmasına göre, Komisyon'un tavsiyeleri uyarınca, Bakanlar Kurulu her yıl ortak fiyatları belirlemektedir.

Hedef fiyat yada temel fiyat adı verilen bu fiyatlar, tarım ürünleri piyasasına yol gösteren fiyatlar olup, bir üreticinin normal piyasa koşullarında elde etmeyi beklileyebileceği tutarı ifade etmektedir. Hedef fiyatların amacı, tüketiciye makul fiyatlarla ürün arzını güvence altına almak, üreticiye ise yeterli bir kazanç sağlamaktır.

Müdahale yada destek fiyatları, normal olarak hedef fiyatların % 7 altındadır. Müdahale fiyatları, tarım piyasalarındaki destekleyici kuruluşların yada ulusal Müdahale Board'larının kendilerine sunulan ürünü almakla yükümlü oldukları fiyatı yansıtır. Müdahale fiyatları genellikle bir üreticinin, toptancı düzeyinde almayı beklileyebileceği en düşük fiyattır.

Tarım ürünleri piyasasına , ithalat prelevmanları da ek destek sağlamaktadır. İthalat prelevmanları, ithalattan alınan ön kesintiler olup, ithal fiyatlarını Topluluk düzeyine yükseltmektedir. İşte ithal edilen ürünlerin topluluk fiyatları düzeyine yaklaşmasını amaçlayan bu fiyata da Eşik fiyat adı verilmektedir.

Topluluk'da yemeklik patates, alkol, bazı yem bitkileri gibi ürünler dışında tüm ürünler çeşitli şekillerde destekleme mekanizması içinde bulunmaktadır. Ürünlerin büyük bir çoğunluğunun fiyatları Topluluk içinde yüksek tutulmakta, bu ürünler satınalma kuruluşlarınca satın alınmakta, dışalımında değişen vergiler alınarak iç piyasası korunmaya çalışılmakta ve dışsatımı yapılırken subvansiyonlarla desteklenmektedir.

Daha az sayıda ürün ise Topluluk içinde bir piyasa mekanizmasına sahip bulunmamakta, ancak üçüncü ülkelerden gelecek rekabete karşı değişen gümrükler yoluyla korunmaktadır. Topluluk dışından ithali bu tür düzenlemeye tabi tutulan ürünler için bunların dışsatımında "geri ödeme" adı altında subvansiyonlar verilmektedir.

1970'li yıllardaki geçiş dönemi, tarım politikası kararlarının alınmasında büyük güçlüklerin yaşandığı, tarımda reform gereksiniminin büyük çapta kendisini gösterdiği bir zaman kesiti olmuştur. Yetmişli yıllar dünya tarım ürünleri arzının yetersiz, talebin fazla olduğu, dolayısıyla tarım ürünleri fiyatlarının arttığı yıllardır. Petrol şoku da buna eklenince tarım politikalarının yeniden gözden geçirilmesi, yeni önlemler alınması yoluna gidilmiştir. Topluluk'da yükseltelen tarım ürünleri fiyatları üretimde de büyük artışlar yaratmaya başlamıştır. Özellikle süt sektöründe ortaya çıkan aşırı üretimi frenlemek için başvuru alan süt hayvanını kesenlere prim vermek, süt tozunun hayvan yemlerine katılması, üretim fazlalarının düşük fiyatlarla dünya piyasalarına sürülmesi, besin yardımı olarak açlık çeken ülkelere ulaştırılması gibi önlemlere karşılık ürün dağları büyümüştür. Topluluğun ilk genişlemesi ile yeni ürünlerde de kendine yeterlilik oranları artmıştır. Aşırı üretimin finanse edilmesi bütçeye büyük yük getirmiştir.

1989-90 üretim yılından itibaren tarımsal üretimin arz ve talebin dengelenmesi çalışmaları başlamıştır. Fazlalık arz eden ürünlerde piyasanın rahatlaması ve fiyat istikrarının kurulabilmesi için düşünülen bir yöntem, yıllık verimi beş yıl süre ile en az % 20 düşüren çiftçilere ödemedir bulunulmasıdır (3).

Başlangıçta büyük ümitlerle planlanan OTP'nın dahice bir buluş olduğu düşünülebilirdi. Ama ortaya çıkan sonuç beklenenden çok farklıydı ve bu verimlilik artışı Topluluğun başına büyük dert olmuştur. Şimdi Topluluk kendi yarattığı canavarı ortadan kaldıramasa bile, hiç olmazsa yarattığı zararı azaltmak için çaba harcama durumunda kalmaktadır.

3.4. Destekleme Sistemleri ve Sübvansiyonlar

Topluluğun OTP'nın en karmaşık, en masraflı ancak içerdiği önlemlerle amaca ulaşmasında en çabuk sonucu alınan müdahalesi pazar ve fiyat politikasıdır. Bu bağlamda tarım pazarlarının düzenlenmesi tarımın diğer sektörlerdeki serbest piyasa düzeninden farklı bir yaklaşım gerektirmiş ve tarım pazarlarının yönlendirilmesi için çabalar pazar ve fiyat politikasında yoğunlaştırılmıştır (45,52).

Toplulukta piyasa düzenlemeleri üç amaçla yapılmakta ve her amacın gerçekleşmesi için değişik politika araçlarından yararlanılmaktadır (52). Bunlar;

1. Üye ülkelerdeki değişik biçimlerde yapılan ulusal piyasa düzenlemeleri yerine Topluluğun ortak politikalarını geliştirmek,
2. Üye ülkeler arasında ticari ilişkileri geliştirecek koşulları yaratmak ve bu sayede mal alışverişinin serbestçe yapılmasını sağlamak,
3. Topluluk içinde bir ortak tarım pazarı yaratarak bu iç pazarı ve Topluluk üretimini üçüncü ülkelere karşı korumaktır.

Tüm piyasa müdahalelerinin yapılabilmesi için üründen ürüne değişen, özellikleri farklı fiyat şekilleri bulunmaktadır. Desteklemeler aşağı yukarı bütün ürünleri kapsamaktadır. Desteklemeler;

1. Topluluk içinde ve dışarıdan gelecek mallara karşı destekleme,
2. Dışarıdan gelecek rekabete karşı destekleme,
3. Çeşitli yardım malzemeleri şeklinde yapılmaktadır.

Toplulukta uygulanan müdahale fiyatlarını üç grup altında incelemek mümkündür (2,4,20,42);

1. Ulaşılmaya Çalışılan İç Piyasa Fiyatları :

Bunlar garanti fiyatları yerine geçmeyip, Topluluk içindeki destekleme ve dışa karşı korunma açısından bir temel oluştururlar.

a) Hedef Fiyat (Gösterge Fiyatı, Target Price, Prix Indicatif): Piyasa düzenlerinin kilit fiyatıdır. Herbir ürün veya ürün grubu için üretim sezonu başında ilan edilir. O ürüne ait piyasada oluşmasında müsaade edilecek en yüksek fiyat seviyesini gösterir. Piyasa fiyatlarının hedef fiyata ulaşması halinde ithalattaki kısıtlamalar hafifletilir. Böylece tüketicilerin aşırı yüksek fiyatla karşılaşmalarına mani olunur. Hedef fiyat, sezon başında saptanarak üreticilere hangi ürüne yöneldikleri taktirde ne kadar gelir elde edebilecekleri konusunda fikir vermektedir. Hedef fiyat böylece, Topluluk çapında üretim planlaması için bir araç olarak kullanılabilir. Hububat, şeker, süt, zeytinyağı ve ayçiçeği için belirlenir.

b) Yönelim Fiyatı (Guide Price, Prix d'orientation) : Hedef fiyat ile aynı işleve sahip olup, sığır ve dana eti ile şaraba uygulanır.

c) Amaç Fiyat (Norm Price, Prix d'objectif) : Hedef ve yönelim fiyatı ile aynı işleve sahip olup bütün için belirlenen fiyattır.

d) Temel Fiyat (Basic Price, Prix de Base) : Domuz eti için yönelim fiyatının işlevini görürken, meyve ve sebzelerde Topluluk üretici fiyatlarının ortalamasına tekabül eder. Ortalama fiyatın temel fiyatın altına düşmesi halinde üretim fazlası geri çekme veya satın alma fiyatı ile satın alınır.

2. Topluluk İçinde Ürünlerin Desteklenmesi Amacıyla Belirlenen Fiyatlar:

a) Müdahale Fiyatı (Intervention Price, Prix d'Intervention) : Minimum garanti fiyatı özelliğine sahiptir. Topluluk içi arz, talebi aşarsa piyasa fiyatları gerilemeye başlayacaktır. Piyasa fiyatları müdahale fiyatları seviyesine düşünce, Topluluk müdahale organları piyasaya girerek alımlarda bulunur ve fiyat düşmelerini durdururlar. Müdahale organlarının piyasaya girdikleri seviye müdahale fiyatı seviyesidir. Bu fiyat üreticileri düşük fiyatlara karşı korumaktadır. Hedef fiyat piyasadaki tavan fiyat, müdahale fiyatı ise taban fiyat mahiyetindedir (44,45).

b) Geri Çekme Fiyatı (Withdrawal Price, Prix de Retrait) : Üreticilerin biraraya gelerek oluşturdukları kuruluşlarca piyasadaki ürün fazlasını satın aldıkları fiyat düzeyidir. Bazı meyve ve sebzeler için geçerlidir.

c) Satın Alma Fiyatı (Buying Price, Prix d'Achat) : Bu fiyat devlet kuruluşunca verilir ve devletin piyasada arz fazlası olması durumunda piyasadan ürünü satın almak için belirlediği bir fiyat düzeyidir. Meyve ve sebzelere uygulanmaktadır.

d) Asgari Fiyat (Minimum Price, Prix Minimum) : Ürünü ilk elden satın alıp işleyecek kimselere yardım yapılması halinde, bu kişilerin yetiştiriciye belli bir asgari fiyatın altında ödeme yapmamasını öngörür. Şeker pancarı, patates, bezelye ve fasulye için bu uygulamaya gidilmektedir.

e) Üretici Yardımları (Production Aid, Aide a La Production) : Bir fiyat belirleme yöntemi olmayıp üreticiye ürün miktarı, veya ekim alanı üzerinden belli bir yardım yapılarak desteklenmesi yoluna gidilmektedir (Örn, zeytinyağı, ipekböceği, keten gibi.).

3. Üreticilerin Üçüncü Ülkelerden Gelecek Rekabete Karşı Korunmaları Amacıyla Alınan Önlemler :

a) Eşik Fiyat (Threshold Price, Prix de seuil) : Genellikle Topluluk tarım ürünleri fiyatları, üretici gelirlerini arttırmada kullanılan yüksek fiyat prensibi nedeniyle, dünya fiyatlarından daha yüksektir. Bu nedenle Topluluk piyasaları her zaman daha düşük fiyatlı ithal malların hücumuna uğramaya adaydırlar. İthal edilecek tarımsal ürünlerin fiyatlarını kontrol altına almak amacıyla kullanılan baz fiyata eşik fiyat denilmektedir. Eşik fiyat, hedef fiyata çok yakın bir seviyede saptanan fiyat olup, ithal edilen ürünler için kullanılmaktadır. Hububat, şeker, tereyağ, süttozu, peynir ve zeytinyağı için geçerli olmaktadır.

b) Set Fiyatı (Sluice-gate Price, Prix d'écluse) : Eşik fiyatı ile benzer bir işlevi olup, maliyet düzeyinde belirlenirler ve asgari ithal fiyatı özelliğindedirler. Domuz eti, tavuk eti ve yumurta için uygulanmaktadır.

c) Referans Fiyat (Reference Price, Prix de référence) : Prensip olarak çabuk bozulabilir ürünlere uygulanmaktadır. Bu ürünlerin ithalatı esnasında saptanan giriş fiyatları, üretim sezonu başında ilan edilmiş referans fiyatlarından daha düşük olamaz. Toplulukta birkaç yıllık bir süre içinde üretimdeki ortalama fiyatı gösterir. Üçüncü ülkelerin bu fiyatlardan daha düşük bir fiyatla Topluluğa ürün satışı yapması halinde, bu ülkeden fark giderici vergi alınmaktadır.

d) Niteliğini Değiştirme Primi : Üretim fazlası ile karşılaşılacak piyasalarda sözkonusu fazla ürünü başka yollarla kullanmak suretiyle, piyasadaki arz baskısını ortadan kaldırmak amacıyla verilmektedir (Örneğin; buğday, süttozu, şeker).

e) İthalat Prelavmanları : Bazı ürünlerin Topluluğa ithalatında yüksek Topluluk fiyatları ile düşük dünya fiyatları arasındaki fark, ithalatçıdan prelavman adı altında tahsil edilmektedir.

f) İhracat İadesi : Genellikle dış alımda prelevman alınan ürünler için uygulanmakta ve dünya fiyatları ile Topluluk fiyatları arasındaki farka tekabül eden bir miktar ihracatçılara ödenmektedir. Piyasa fiyatı genel olarak hedef fiyatın dolayısıyla eşik fiyatın altında olduğundan, ödeme de prelevmana göre düşük miktarda yapılmaktadır. İhraç iadeleri ürünün gideceği ülkeye göre değişen miktarlarda olmaktadır.

3.5. Avrupa Topluluğunda Dış Ticarete Koruma Önlemleri

Topluluk, genellikle dünya fiyatlarından yüksek tutulan kendi fiyatlarını korumak, dolayısıyla Topluluk pazarının üçüncü ülkeler ürünlerinin istilasına uğramasını önlemek amacıyla bir set sistemi uygulamaktadır. Bu önlemleri şu şekilde sıralamak mümkündür (45,59);

a) Levy (prelevman) Uygulaması : Üçüncü ülkelerden yapılan ithalatta, prensip olarak eşik fiyatla düşük olan dış piyasa fiyatları arasındaki farka eşit bir miktar, prelevman olarak ithalatçıdan alınır ve Topluluk bütçesine öz finansman kaynağı olarak aktarılmaktadır.

b) İthalat Kotaları : Topluluk hassas kabul ettiği ürünlerde, ihracatçı ülkelerle yapmış olduğu anlaşmalar çerçevesinde veya tek taraflı olarak ithalat kotaları koymaktadır.

c) Asgari İthal Fiyatı : Topluluk bazı ürünlerde asgari ithal fiyatı uygulaması getirebilmektedir.

d) Tarım Takvimleri : Topluluk kendi iç üretimini korumak amacıyla yaş meyve ve sebzelerde yılın belli dönemlerinde yüksek gümrük vergileri tahsil etmekte, üretimin az olduğu dönemlerde ise tüketicilere bol ürün arz edebilmek amacıyla vergi oranlarını düşürmektedir.

e) Sağlık ve Veteriner Kontrolleri : Toplulukça çok sık başvuru olan koruma önlemlerinden birisidir. İthal edilen ürünlerde ve ihracatçı ülkedeki sağlık koşulları veya veteriner kontrollerinin yeterli olmadığı gerekçesi, o ürünlerin istenilen şartlar yerine getirilinceye kadar ithalatını yasaklamaya gerekçe teşkil edebilmektedir.

4. TÜRKİYE VE AVRUPA TOPLULUĞU HAYVANSAL ÜRETİM KARŞILAŞTIRMALARI

4.1. Hayvancılığın Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Gelişmekte olan ülkelerde, toprak bitki ve hayvan kaynaklarının en etken bir biçimde değerlendirilmesi doğrudan gelir artışına, dolaylı olarak sanayileşme için sermaye birikimine olanak sağlar. Türkiye'de hayvan varlığının sayıca çokluğuna rağmen Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki yeri özlenen ölçülerin altındadır. 1962-1970 yılları arasında tarım gelirlerinin GSMH içindeki payı % 41 den % 30.8'e düşerken, 1982 yılında ise % 20.5'e düşmüştür (28).

Kırsal alanda yaşayan nüfusumuzun yakın geçmişten günümüze değin değişimi ve bu kesimin milli gelirden aldığı pay konusunda dikkatle izlenmesi gereken gelişmeler mevcuttur. Örneğin 1950 yılında kırsal nüfusun genel nüfusa oranı % 81 iken; bu oran 1985 de % 50'ye düşmüştür. Otuzbeş yıllık bir dönemde kırsal nüfusun genel nüfusa oranının, önemli ölçüde (% 31) azalmasına karşılık, mutlak değer olarak % 26 dolayında bir artış gösterdiği anlaşılmaktadır (28).

Bu azalmalar ilk bakışta ülkemizde arzulan sanayileşmenin doğal ve beklenen bir sonucu, aynı zamanda hizmetler sektöründeki gelişmenin bir göstergesi olarak yorumlanabilirse de 1985 yılı verilerine göre (işgücü talebi üzerinden) aktif nüfus ve G.S.M.H.nın yüzde olarak dağılımını gösteren tablo 4.1'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi kesimler arası gelir dağılımındaki eşitsizlik artmış ve kırsal kesimin aleyhine olarak önemli ölçüde büyümüştür.

Tablo 4.1 : G.S.M.H.nın Sektörler ve Çalışan Aktif Nüfus Arasında Paylaşımı (1985) (23,28)

SEKTÖRLER	G.S.M.H dan Aldığı Pay	Çalışan Aktif Nüfus Yüzdesi
Tarım	17.5	59
Sanayi	32.1	13
Hizmetler	50.4	28
	100	100

Dengeli ve sağlıklı beslenmede önemli bir yere sahip bulunan hayvansal protein ve bunların başında gelen et; hem halk sağlığını koruma politikamızın, hem de dış satımı artırma çabalarımızın başarıya ulaştırılmasında stratejik bir ürün niteliği taşımaktadır. Diğer taraftan sağlıklı bir kentleşme ve kırsal alandan kentlere akının önlenmesinde ve yeni istihdam olanaklarının öz kaynaklara dayandırılmasında, bölgeler arası dengeli kalkınmanın başarılmasında, sanayi ve hizmet sektörlerine girdi sağlanmasında da hayvancılığımız sosyo-ekonomik sorunlarımızın çözümüne önemli katkılarda bulunabilecektir.

Hayvancılık sektörü AT'unda en önemli üretim dalını teşkil etmektedir. Onikili toplulukta nüfusun sadece % 8.2'si tarım sektöründe çalışmakta, % 57.6'sı hizmetler sektöründe ve % 33.8'i ise sanayide istihdam edilmektedir (70).

Gayri safi üretim değeri içinde tarımın payı Türkiye ve Topluluk ekonomilerinde oldukça farklıdır. 1984 yılında Türkiye'de Gayri Safi Üretim Değerinin % 17.7'si kırsal kesime ait olduğu halde, bu oran onikili toplulukta % 3.8'dir.

Kırsal alanda üretimin bilişimi de Türkiye ve Topluluk arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Türkiye'de tarımsal üretimin % 75.4'ü bitkisel ve % 24.6'sı hayvansal üretim şeklinde; diğer bir deyişle bitkisel üretimin ağır bastığı bozuk bir denge olduğu halde; Toplulukta hayvansal üretimin % 54.8 oranında ağırlıkta bulunduğu ve bitkisel üretimin ise % 45.2 oranında bir yer işgal ettiği daha sağlıklı bir denge mevcuttur.

Kırsal alanda hayvancılık gelirlerinin tarımsal üretim değerleri içerisinde aldığı bu ağırlıklı pay bir yerde ülkelerin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde kullanılan diğer kriterlerle birlikte önemli bir gösterge kabul edilmektedir.

Ülkemiz hayvan sayıları itibariyle ilk yedi ülke arasında yer almaktadır. Türkiye'nin hayvan varlığı Tablo 4.2'de gösterilmiş olup, 1980-90 yılları arasındaki azalış eğilimi, özellikle 1989-90 yılları arasında oransal olarak en yüksek değerine ulaşmıştır. Türkiye hayvan varlığı bakımından önemli bir sayıya sahip olmasına karşın, hayvan başına süt, et, yumurta vb. verimleri çok düşüktür. Bu durum kişi başına hayvansal ürün tüketimini olumsuz etkilemektedir. Diğer taraftan Türkiye hayvancılığının önemli bir yapısal sorunu da küçük aile işletmelerinin toplam içerisindeki oranının oldukça yüksek olmasıdır. Bu yapı; et, süt, yumurta vb. ürünlerde verim düşüklüğüne, işletmelerin teknolojiye yeterince yararlanamamalarına, ürünlerin kalitesinde düşüklüğe, piyasaya arz edilen hayvansal ürün miktarında dalgalanmaya, ıslah ve mücadele çalışmalarında yetersizliğe ve görece olarak daha fazla emek ve masraf yapılarak gerçekleştirilmesine vb. sorunlara neden olmaktadır. Hayvancılık işletmelerinde döner işletme sermayesindeki yetersizlikler ve özellikle para sermayesindeki eksiklikler uygun bir kredi mekanizması ile desteklenemediği için hayvanlardan beklenen verimin elde edilmesi olanaksız olmaktadır. Örneğin besi hayvanları optimal besi süresi tamamlanmadan pazara arz edilmekte ve bu da ortalama karkas ağırlığı, et randımanı ve kalitesini düşürebilmektedir (66).

Planlı dönemlerde hayvansal üretimde hedefler ve gerçekleşme oranları Tablo 4.3'de gösterilmiştir.

Tablo-4.2 : Türkiye'nin Hayvan Varlığı (1000 Baş) (27)

	1980	1984	1989	1990	% Değişim		
					1980 1984	1984 1989	1989 1990
Sığır	15895	12410	12175	11625	- 6.0	- 0.4	- 4.5
Koyun	48630	40390	43650	43110	- 4.5	1.6	- 1.2
Keçi	19045	13105	11945	11620	- 8.9	- 1.8	- 2.7

Tablo 4.3 : Planlı Dönemlerde Hayvansal Üretimde Hedefler ve Gerçekleşme Oranları (28)

	HEDEF	GERÇEKLEŞME
1. BYKP	% 5.6	% 2.6
2. BYKP	% 4.8	% 4.0
3. BYKP	% 5.0	% 4.7
4. BYKP	% 5.5	% 4.0
5. BYKP	% 4.7	% 4.0* (1987 yılı)

* Tahmin

Planlı dönemlerde hayvancılık sektörünün ülke koşullarına uygun biçimde gelişmesi hedef alınarak, yüksek verimli ırkların yaygınlaştırılması, ıslah, iyi bakım ve besleme, hastalıklarla mücadele tedbirleri öngörülmüş iken, hedeflenen rakamların altında kalmıştır. Birim başına verimi artırma yolunda yapılan çalışmalar kültür ırkı ve melezlerin

oranını ancak % 30 civarına ulaştırmıştır. Tüm plan dönemlerinde sağlanan gerçekleştirmeler hedeflenen rakamların altında kalmıştır.

Planlı dönemlerde ve günümüzde halen hayvancılığımızın en önemli sorunu yeterli kaba yem ihtiyacının tam karşılanamamasıdır.

Mera alanlarının iyileştirileceği her plan döneminde dile getirilmiş olmasına karşılık, 1950'li yıllarda mera varlığı 40 milyon ha. iken, günümüzde 21 milyon ha.'a düşmüştür (62).

4.2. Kırsal Alanda Hayvancılık İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı

Ülkemizde 1980 yılında yapılan genel tarım sayımında işletmelerin ve tarım alanlarının işletme büyüklüğü ve tiplerine göre dağılımı (Tablo 4.4) incelendiğinde kırsal alanda 3.650 bin dolayında işletmenin bulunduğu anlaşılmaktadır (47,70). Bu işletmelerin % 86'sının bitkisel ve hayvansal ürün yetiştiren (mikst) işletmeleri, % 11'inin bitkisel üretimde uzmanlaşmış, % 3'ünün ise sadece hayvansal üretimde ihtisaslaşmış işletmeler teşkil ettiği görülmektedir.

Tablo 4.4. : Türkiye'de Kırsal Alanda Faaliyet Gösteren İşletme Sayıları ve Büyük ve Küçükbaş Hayvan Dağılımı (47,70)

Büyükbaş			Küçükbaş		
Hayvan Sayısı	İşletme Sayısı	%	Hayvan Sayısı	İşletme Sayısı	%
Hiç Yok	832.453	22.80	Hiç Yok	1.952.291	53.47
1-4	1.681.714	46.00	1-9	340.951	9.35
5-9	797.846	21.85	10-19	321.378	8.80
10-19	281.076	7.70	20-49	553.962	15.17
20-49	54.634	1.50	50-99	302.502	8.29
50-99	2.976	0.08	100-249	167.676	4.59
100+	211	0.01	250-499	11.878	0.32
			500	272	0.01

Türkiye'de kırsal alanda faaliyet gösteren hayvancılık işletmelerinden % 57.85'ini 1-9 başlık işletmeler, % 9.18'ini 10-99 başlık işletmeler ve % 0.01'ini de 100 den daha büyük başlık işletmeler oluşturmaktadır (70). Buna göre 10-99 başlık işletmelerin ülke koşulları için daha rasyonel olduğu kabul edilmektedir. İşletmelerin % 68'i ekonomik ve verimli olmaktan uzak işletmelerdir. Kırsal kesimde köylü ailesi başına isabet eden ortalama sığır sayısı dördür. Bu oran koyun ve keçide 11'i bulmaktadır.

Kırsal alanda yaşayan köylü ailelerin sosyo-ekonomik açıdan incelediğimizde, bir yanda bitkisel, diğer yanda hayvansal üretim alanlarında, bazen de mikst yani hem hayvansal hem de bitkisel üretim biçiminde ekonomik uğraşı verdiğini görmekteyiz. Kırsal alanda yer alan aile sayısı 4 milyon dolayında olup, bunlardan 1/4'ünün geçimlerini hayvancılık ve hayvansal üretimden sağladıkları temin edilmektedir. Sanayide olduğu gibi, bitkisel üretim ve hayvancılıkta da ihtisaslaşma giderek yerleşmekte ve yaygınlaşmaktadır. Aslında bu gelişim çağdaş ekonomik gelişme ile paralel ve sağlıklı bir süreçtir. Aynı zamanda, ülkemizde toprağın tarımsal coğrafyası da kırsal alanda işletmelerin ihtisaslaşmasını zorunlu kılmaktadır.

Ekonomik işletme büyüklükleri dikkate alındığında, hayvancılık işletmelerimizin yurt düzeyinde küçük, yaygın ve dağınık bir biçimde bulunduğu anlaşılır.

Tarım arazileri üzerindeki aşırı nüfus baskısı nedeniyle işletmeler sürekli olarak parçalanmaktadır. Bu sonuç üzerinde veraset kaidelerinin de bir ölçüde etkili olduğu söylenebilir. İşletmelerde arazi varlığı ve dağılımındaki dengesizlikler gibi işletme sermayesi unsurlarının dağılımı da dengesizdir. Yapılan araştırmalar işletmelerde toplam aktif sermaye içinde toprak sermayesinin en yüksek payı aldığını, bu payın bölgelere göre % 54 ile % 79 arasında değiştiğini göstermektedir. Bitki sermayesinin aktif sermaye içindeki payı % 0.16-10.76, hayvan sermayesinin payı % 0.31-12.15'dir .

4.3. AT ile Yapılan Karşılaştırmalar

Daha önce de belirtildiği üzere Türkiye'de tarımsal üretimin % 24.6'si hayvansal üretimce karşılanmakta olup bu oran AT'da % 54.8'dir. Türkiye'deki hayvansal üretimin % 7.2'sini sığır eti, % 6.5'ini koyun-keçi eti karşılarken; AT'de hayvansal üretimin % 18.8'ini sığır eti, % 1.8'ini de koyun-keçi eti karşılamaktadır. Türkiye ve AT'deki hayvan sayıları Tablo 4.5'de gösterilmiştir.

Tablo 4.5 : Avrupa Topluluğu ve Türkiye'deki Hayvan Sayıları (43)

(1000Baş)

	Avrupa Topluluğu	Türkiye
Sığır	79442	12410
Süt ineği	24663	4788
Manda	55	544
Koyun	85534	40391
Keçi	12485	13100

Sığır varlığımız topluluğun % 15.6'sı kadardır. Sığır popülasyonunun % 73'ü düşük verimli ırklardır. Toplulukta sığır varlığı 1988'de % 3 oranında azalmış olmasına rağmen sığır eti üretiminde düşüş olmamıştır.

4.4. AT'de Sığircılık İşletmeleri

AT'da 1973-85 yıllarındaki sığircılık ve süt sığircılığı işletmelerinin sayısı ve işletme büyüklüklerinde meydana gelen gelişimler Tablo 4.6.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.6 : Avrupa Topluluğu Ülkeleri Süt-Sığırcılık İşletmelerinin Yapısal Durumu (28)

	Sığırcılık İşl.		Süt Sığırcılığı İşl.	
	İşl.Sayısı (1000 Ad)	İşl.Başına Ort.Hay.Say.	İşl.Sayısı (1000 Ad)	İşl.Başına Ort.Hay.Say.
1973	3.290	24	2.432	10.5
1984	2.560	31	1.810	14.0
1985	2.150	36	1.379	17.8

Toplulukta işletme sayısı 1973'ten 1985'e doğru azalırken işletme başına düşen hayvan sayısı artmıştır. 1985'te işletme sayısı % 50 azalırken, işletmelerdeki hayvan sayısı da o oranda artış kaydetmiştir.

4.5. Et Üretimi

Avrupa Topluluğu ülkelerinde 1980-87 yılları arasındaki et üretimi Tablo 4.7'de gösterilmiştir. Toplulukta et üretimi 1987'de % 2.8 artışla (sakatat dahil) toplam 30 milyon ton iken ülkemizde beyaz et dahil 1.460 bin ton civarındadır. Türkiye et üretimi topluluğun ancak % 5'i kadardır.

Topluluk et üretimini % 42.5 domuz, % 26.8 sığır, % 18.2 tavuk, % 3.4 koyun-keçi, % 5.8 sakatat ürünleri oluşturmaktadır.

Bu olgular dikkate alındığında, Türkiye'de kırmızı et üretiminin yetersizliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.7 : AT'da Et Üretimi (1980-87) (25)

	Nisbi Pay (%)			(1000 Ton)		
	1980	1986	1987	1980	1986	1987
Domuz Eti	41.4	42.5	42.5	9.933	12.398	12.756
Sığır-Dana Eti	29.9	27.4	26.8	7.180	8.000	8.051
Koyun-Keçi Eti	3.0	3.2	3.4	720	926	1.008
Tavuk Eti	16.8	18.6	19.2	4.021	5.443	5.748
At Eti	0.3	0.2	0.2	69	56	56
Diğer	2.4	2.2	2.2	583	652	652
TOPLAM	93.8	94.1	94.2	22.984	27.475	28.271
Sakatat (Yenen)	6.2	5.9	5.8	1.478	1.710	1.740
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	23.984	29.285	30.011

4.6. Et Tüketimi

Avrupa topluluğunda kişi başına düşen kırmızı-beyaz et ve sakatat tüketimleri tablo 4.8'de verilmiştir .

Tablo 4.8 : Avrupa Topluluğunda Kişi Başına Düşen Et Tüketim Miktarları (Kg) (25)

	1985	1988	1989
Domuz Eti	37.5	39.7	39.1
Sığır-Dana Eti	25.7	22.6	22.7
Kümes Hay.Eti	15.2	17.6	17.8
Koyun-Keçi Eti	3.5	3.8	3.9
Diğer Etler	3.0	3.0	3.0
Sakatat	5.3	5.9	5.8
TOPLAM	90.2	92.6	92.3

Türkiye'de kişi başına düşen kırmızı et miktarı 1972'de 15.1 kg/yıl'dan % 18.4'lük bir artışla 1977'de 17.88 kg/yıl, 1980'de % 30.86 lık bir artışla 19.76 kg/yıl'a yükselmiştir. 1983'de tüketim 1980'e göre % 13.96 lık bir azalışla 17.1 kg/yıl'a düşmüştür. 1988'de ise 1980'e göre % 16.37 lik bir artışla 19.9 kg/yıl'a ulaşmıştır. Tablo 4.8'den de görüldüğü gibi. Avrupa Topluluğu Ülkeleri'nde hayvansal ürünler ve mamülleri tüketim miktarları Türkiye ortalamasından oldukça fazladır.

4.7. Kırmızı Ette Topluluğun Kendine Yeterlilik Durumu (63)

Avrupa Topluluğunda kırmızı etteki kendi kendine yeterlilik durumları Tablo 4.9'de gösterilmiştir.

Tablo 4.9'de görüldüğü gibi, AT'de domuz eti, sığır-dana eti ve tavuk etinde kendine yeterlilik % 100 lerin üzerinde olmasına karşılık, 1991 yılı itibariyle koyun ve keçi etinde bu oran % 83.6, at etinde ise % 25 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4.9 : AT'de Başlıca Hayvansal Ürünlerde Kendine Yeterlilik % si
(63)

	1989	1990	1991
Domuz Eti	102.5	103.8	104.5
Sığır-Dana Eti	99.1	109.3	113.6
Tavuk Eti	104.5	105.2	105.6
Koyun-Keçi Eti	82.1	81.0	83.6
At Eti	25.0	20.9	25.0
Diğer Etler	93.2	91.7	92.3
TOPLAM	101.6	103.2	105.2

Topluluğun ürün fazlası verdiği sığır ve dana eti ile kendine yeterliliğin sağlanamadığı koyun ve kuzu eti piyasalarındaki destekleme yöntemleri birbirinden farklıdır.

Birinci gruba giren ürünler için bu ürün miktarının azaltılmasına yönelik önlemler ağırlık kazanmaktadır. İkinci gruba giren ürünlerde üretimin özendirilmesi ve ihracatın teşvik edilmemesi yoluyla Topluluk içi arz-talep dengesinin kurulması öngörülmüştür. Buna karşılık tavuk eti ve yumurta piyasalarında iç pazara yönelik bir müdahale bulunmamakta, üçüncü ülkelerden gelecek rekabete karşı korunma esas alınmaktadır (44).

4.8. Avrupa Topluluğu'nda Süt Üretimi

Topluluk ülkeleri dünyanın önemli miktarda süt üreten ülkeleri arasındadır. Toplulukta üretilen sütün hemen hemen tamamı inek sütü olduğundan, süt ve süt ürünleri inek sütü ve ürünlerini ifade etmektedir (32).

Toplulukta süt ineği sayısı 1985 yılında 26.543.000 iken 1991 yılında 22.882.000'e düşmüştür (Tablo 4.10). Ancak inek sayılarındaki azalmaya karşılık inek başına ortalama verim artmıştır. 1985 yılında ortalama verim 4251 kg/baş iken 1991 yılında yaklaşık % 6.7 artarak 4536 kg/baş'a yükselmiştir (22,25).

Avrupa Topluluğunda zaman içinde işletme sayısı ve işletme büyüklüklerinde meydana gelen gelişmeler tablo 4.4'de verilmiştir. Süt sığırcılık işletmeleri sayısında % 44 dolayında bir azalmaya karşılık aynı zaman süreci içinde bir işletme başına isabet eden ortalama sığır sayısı % 70 civarında bir artış olmuştur (28).

Toplulukta üretilen süt miktarına baktığımızda 1985 yılında üretilen 115.938.000 ton sütün 1991 yılında % -3.0 azalma göstererek 112.374.000 ton'a düştüğünü görmekteyiz (Tablo-4.11). Üretilen sütün ise ortalama % 90 gibi büyük bir kısmının modern süt sanayii işletmelerinde işlendiği Tablo 4.12'de görülmektedir (22,25,32). Toplulukta üretilen sütün, modern süt işletmelerinde işlenmesi 1990 yılında ortalama % 88.6 iken bu oran 1991'de % 89.4 olmuştur. Üye ülkelerde üretilen sütün İrlanda'da % 98'i, Hollanda ve Danimarka'da % 95.7'si, İngiltere'de % 95.6'sı, İspanya'da ise % 76.7'sinin modern süt işletmelerinde işlendiği görülmektedir.

Tablo 4.10 : AT Ülkelerinde Süt Hayvanı Sayısı (1000 Baş) (22,25)

ÜLKELER	YILLAR		
	1985	1990	1991
Belçika	951	831	797
Danimarka	913	769	746
Almanya	5451	4765	5632
Yunanistan	219	242	214
İspanya	1880	1575	1519
Fransa	6506	5271	4968
İrlanda	1528	1387	1364
İtalya	3078	2881	2536
Lüksemburg	70	59	52
Hollanda	2333	1917	1881
Portekiz	360	396	394
İngiltere	3257	2890	2779
EUR 12	26543	22983	22882

Tablo 4.11 : AT Ülkelerinde Süt Üretimi (1000 ton)(22,25)

ÜLKELER	YILLAR		
	1985	1990	1991
Belçika	3796	3610	3570
Danimarka	5099	4742	4640
Almanya	25674	23672	29063
Yunanistan	663	717	695
İspanya	6258	5752	5669
Fransa	27790	26285	25433
İrlanda	5823	5420	5312
İtalya	10753	10856	10350
Lüksemburg	301	290	265
Hollanda	12550	11285	11047
Portekiz	1114	1548	1563
İngiltere	16117	15224	14767
EUR 12	115938	109401	112374

Tablo 4.12 : Toplulukta Üretilen Sütün Süt Sanayiinde İşlenme Oranı (1000 ton)

(22,25)

ÜLKELER	SÜT ÜRETİMİ		FABRİKALARATESLİM EDİLENSÜT MİKTARI		%	
	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Belçika	3610	3570	2988	2968	82.8	83.1
Danimarka	4742	4640	4542	4440	95.8	95.7
Almanya	23672	29063	21474	26429	90.7	90.9
Yunanistan	717	695	533	546	74.3	78.6
İspanya	5752	5669	4502	4347	78.2	76.7
Fransa	26285	25433	24142	23347	91.8	91.8
İrlanda	5420	5312	5268	5209	97.2	98.1
İtalya	10856	10350	8286	8401	76.3	81.2
Lüksemburg	290	265	272	253	93.8	95.5
Hollanda	11285	11047	10778	10570	95.5	95.7
Portekiz	1548	1563	1530	1551	90.3	89.3
İngiltere	15224	14767	14636	14130	96.1	95.6
EUR 12					88.6	89.4

İşlenen sütün büyük bir kısmı içme sütü olarak işlenmekte olup (Tablo 4.13), kişi başına düşen içme sütü miktarı 1989 yılında ortalama 109 kg/yıldır (Tablo 4.14)(22,25,31). Topluluk ülkelerindeki süt üretimi tüketiminde ise içme sütünde 187 kg/yıl ile İrlanda, 147 kg/yıl ile Danimarka ilk sırayı paylaşırlarken Yunanistan 54 kg/yıl ile son sırada yer almaktadır. Peynir tüketiminde ise Yunanistan 23 kg/yıl, Fransa 22 kg/yıl, Almanya 17 kg/yıl, İspanya ise 4 kg/yıllık bir tüketim tablosu çizmektedir.

Tablo 4.13 : Avrupa Topluluğu'nda Süt Ürünleri Üretimi
(1000 Ton) (22,25)

ÜRÜNLER	1985	1990	1991
İçme sütü (fermente ürünler dahil)	24847	30859	-
Tereyağı	2033	1771	1774
Peynir	4285	4770	4939
Yağsız sütün tozu	1947	1624	1473
Diğer sütün tozları	837	881	1084
Konsantre sütün	1511	1254	1288

Tablo 4.14 : Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Kişi Başına Düşen Süt Ürünleri Tüketimi (Kg/Yıl)(22,25)

ÜLKELER	YILLAR		
	İçme sütü	Peynir	Tereyağı
Belçika	86	12	8
Danimarka	147	14	6
Almanya	92	17	7
Yunanistan	54	23	2
İspanya	106	4	1
Fransa	102	22	9
İrlanda	187	4	6
İtalya	75	15	2
Hollanda	135	14	3
Portekiz	91	5	1
İngiltere	128	7	4

4.9. Süt ve Süt Ürünlerindeki Devlet Desteği ve Fiyat Politikaları

Ortak tarım politikasının temel prensiplerini uygulayabilmek için, Topluluk, fiyat sistemi, müdahale sistemi ve üye olmayan ülkelerle ticaretin düzenlenmesi ile ilave istikrar ve yapısal tedbirler getirmiştir.

Toplulukta süt sezonu 1 Nisan'da başlar ve bir sonraki yılın 31 Mart'ında sona erer. Topluluk Tarım Bakanları Konseyi her yıl, bir sonraki yıl başlayacak süt pazarlama yılı için süt hedef fiyatını, müdahale fiyatlarını ve pilot ürünlerin eşik fiyatlarını tesbit eder (38,69).

Topluluk süt sektöründe fiyat seviyelerini aşağıdaki şekilde sağlamaktadır (38);

1. Gösterge Fiyatı : Süt işletmelerine teslim edilen ve % 3.7 yağ içeren sütler için tesbit edilir ve süt piyasa yılı süresince Topluluk içinde ve dışındaki pazarlarda global süt satışını temsil eden bir fiyattır.

2. Müdahale Fiyatı : Müdahale fiyatı, tereyağı, yağsız süt tozu ve bazı tip peynirler için geçerlidir. Müdahale kuruluşları kendilerine ulaşan standart kalitedeki sütleri satın alma işlemi durdurulmadığı müddetçe satın almak zorundadırlar. Böyle bir durumda tereyağ ihale usulüyle, yağsız süttozu ise 1 Mart-31 Ağustos tarihleri arasında ve 106.000 tonla sınırlı olmak şartıyla müdahale kuruluşları vasıtasıyla Toplulukça satın alınmaktadır. Böylelikle sözkonusu tereyağ ve süttozu stokları garanti alımlarıyla, iç piyasa, mevsimsel ve yapısal fazlalıklardan kaynaklanan zararlardan korunmaktadır (38).

3. Eşik Fiyat : Konsey, Komisyondan gelen teklifler çerçevesinde, gelecek süt piyasa yılı için bazı ürünlerde eşik fiyat tesbit eder. Bu fiyatlar süt gösterge fiyatı ile ithal ürünlerin fiyatları arasındaki uyumu, Topluluk süt işleyicilerini gözetmek amacıyla sağlar.

4. Topluluk fiyatlarını genellikle düşük dünya fiyatları düzeyine getirmek üzere ihracatla iade ödenmesi yoluna gidilmektedir. Kullanım amacı ve gönderildiği ülkeye göre değişen bu iadeler Komisyon tarafından her ay belirlenir.

5. Süt ürünleri ithalinde uygulanan değişik prelevmanlar vasıtasıyla, Topluluk içi fiyat seviyesinin eşik fiyatın altına düşmesi önlenmektedir. Prelevmanlar 15 günde bir tesbit edilmekte olup, kazein dışındaki tüm süt ürünlerine uygulanır. İthalatta ayrıca, kota uygulamaları, sınırların kapatılması gibi koruma tedbirleri uygulanabilmektedir. Ancak, sözkonusu süt ve süt ürünlerinin az olması durumunda ithalat vergileri sınırlandırılmakta ya da iptal edilmektedir. Bu durumda ihracat vergileri konulabilmektedir.

AT uzun yıllardan beri sütte üretim fazlalığı problemiyle karşı karşıyadır. Zaman içinde çeşitli önlemler alınmasına rağmen üretimi azaltmada sınırlı bir başarı elde edilmiştir. 1977'de Topluluk ortak sorumluluk vergisi olarak bir üretim vergisi getirmiş ve bu vergiyi

de piyasadaki süt tüketimini ve maml çeşidini artrtmak ile üretim fazlası ürünlerin tanzimi için kullanmayı amalamtı. Bu, işlenmesi için süt arz edildiğinde ve üretici tarafından diğer süt ürünü olarak satldğında, sütte bir vergi ödenmesi gerektirir. Uzun yıllar **Konsey** bu vergiyi süt hedef fiyatının % 2'si olarak belirlemiştir. Sütü satın alan firma bu verginin tahsilinden sorumlu tutulacak ve bunu üreticiye ödeme yaptığı sırada icra edecekti. Toplanan "Ortak Sorumluluk Vergisi" pazarın geniletilebilmesi ve yeni mamller ve ürün geliştirilmesi için araştırma yapma amacıyla kullanılır. Bu vergi beklenen etkiyi tam olarak sağlamada yetersiz kalmıştır. 1984'de temel süt düzenlemesi yeniletirilmi ve günümüze kadar uzanan "Süt Kotaları" sistemi balatılmıtır. Bu konudaki son tedbir ise "Outgoer scheme" denen, sektörü terkeden üreticilere topluluk tarafından ve ye ülke tarafından ödenen bir tazminat olmaktadır (67,68).

Topluluğun organizasyon olarak yapısına bakıldığında, pazarın performansını yükseltmede kooperatifler, pazarlama düzenleri, pazarlama birlikleri, pazarlama bordları gibi araçlar kullanılmıştır. Örneğin, Danimarka'da süt işleyen 125 fabrikaya sahip en önemli kooperatifler süt kooperatifleridir. 1985'de toplanan sütün % 87'si, işlenen sütün % 81'i, tereyağın % 93' ve peynirin % 79'u süt kooperatifleri tarafından kontrol altında tutulmuştur. Hollanda'da 39 adet, Belçika'da 35 adet süt kooperatifi bulunmaktadır. Yunanistan ve Portekiz'de sayısı fazla olan süt kooperatifleri Yunanistan'da pastörize sütün % 60'n, Portekiz'de süt işleme ve pazarlamasının % 87'sini ellerinde tutmaktadırlar (21,67).

Toplulukta üretilen çiğ sütün tamamına yakın bir bölümünü sanayide işlendiği için süt ve süt ürünlerinin pazarlama kanalları hemen hemen tüm ye ülkelerde aynıdır. Genelde retici sütünü, ortağı olduğu kooperatifin işleme tesisine, özel sektörlere ait süt süt mamülleri fabrikalarına veya imalathanelere vermektedir. Buralarda üretilen içme sütü, yoğurt, peynir, tereyağı gibi süt ürünleri doğrudan perakende satış yerlerine sevk edilerek tüketicie sunulmaktadır (67).

Avrupa Topluluğu'nda süt sanayii FEOGA tarafından desteklenmektedir ve Topluluk bütçesinden 1988 yılında bu fona % 71.1 lik bir pay ayrılmıştır. Bu oranın % 26.5'i de süt sanayiine aittir. Bu da bize Topluluğun süt sanayiine verdiği önemi açıkça göstermektedir (31,32).

4.10. Süt ve Süt Ürünleri Dış Ticareti

Süt ve süt ürünleri arasında süt tozu, peynir ve tereyağı dünya ticaretinde giderek önem kazanmaktadır. Topluluk, dünya süt ve süt ürünleri ticaretinde önemli bir yere sahiptir. Topluluğun süt ve ürünlerinde dünya ticaretinde önemli rol oynaması, fiyat politikaları ile arttırılan üretimin, önemli ölçüde ihracat vergisi ile desteklenmesinden kaynaklanmaktadır (32,65).

Avrupa Topluluğu ortak tarım politikası çerçevesinde sübvansiyonları hem üretim hem ihracat aşamasında uygulamaktadır. Üreticiyi korumak açısından; süt için her yıl süt eşik fiyatı belirleyerek çiftçinin bu fiyatın altında sütünü satması engellenmektedir. Böylece üretici korunmaktadır. Süt sanayii ise; ürettikleri ürünlerden ihtiyaç fazlasını oluşturanları müdahale stoklarına satabilmekte ve iç tüketim fazlası ürünler müdahale stoklarından alınarak AT dışındaki ülkelere ihraç edilmekte ve ihracatçı firmalar belirlenen ihracat sübvansiyonlarından yararlanmaktadır (19).

AT'da yine ortak tarım politikası çerçevesinde kendi hayvancılık sektörünü ve sanayiini haksız rekabetten korumak için ithalattan yüksek oranlı gümrük vergisi ve fonlar alınmaktadır. Toplulukta süt ve süt ürünleri için uygulanan fonların yaklaşık % 100 dolayında olmasına karşılık tekstilde koruma duvarının ancak % 5-15 oranında olması dikkat çekicidir (32).

Bunun yanında Gümrük Birliği anlaşması çerçevesinde her yıl minimum fiyatlar belirlenerek bu fiyatların altında ürün ithal edilmesi durumunda o ülke mallar için telafi edici anti-damping vergileri uygulamaktadır (17).

Topluluğun 1991 yılı ithalatı tereyağında 68 bin ton, peynirde ise 109 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Buna göre dünya ticaretinde 1991 yılında Topluluğun ithalattaki payı tereyağında % 8.2, peynirde ise % 12 gibi düşük oranlardadır (Tablo 4.15) (25,32).

Topluluk ülkelerinin kendi iç ticaretleri dışında 1991 yılı ihracatları tereyağında 319 bin ton, peynirde 484 bin ton, süttozunda 871 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Buna göre dünya ticaretinde 1991 yılında Topluluğun ihracattaki payı tereyağında % 38.6, peynirde % 53.4, süttozunda % 46.8'dir (Tablo 4.16) (25).

Topluluğun ihracat yaptığı ülkeler hemen hemen aynı olup tereyağı genellikle Rusya, Polonya, Ortadoğu, İran, Mısır, Cezayir ve Fas gibi ülkelere, süttozu ise Ortadoğu, Latin Amerika ve Uzak Doğu'ya, peynir de genellikle İran ve ABD'ye satılmaktadır (32,65).

Topluluğun tereyağı ve yağsız süttozu stokları Tablo 4.17'da gösterilmiştir. Topluluğun tereyağı stokları 1992 yılında 1988 yılına göre % 42.8'lik bir azalma göstermiştir (25.32).

Tablo 4.15: Dünya Süt Ürünleri İthalatı ve Topluluğun Payı (1000 Ton) (25)

Ürünler	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Tereyağı							
Dünya	894	735	1068	1059	855	797	826
EEC	80	85	79	76	72	89	68
Diğer Ülkeler	814	650	989	983	783	708	758
EEC'nin Payı (%)	8.9	11.6	7.4	7.2	8.4	11.2	8.2
Peynir							
Dünya	884	843	885	886	906	882	906
EEC	114	108	109	115	119	113	109
Diğer Ülkeler	770	735	776	771	787	769	797
EEC'nin Payı (%)	12.9	12.8	12.3	13.0	13.1	12.8	12.0
Kazein							
EEC	26	25	26	29	36	63	58

Tablo 4.16 : Dünya Süt Ürünleri İhracatı ve Topluluğun Payı (1000 Ton) (25)

ÜRÜNLER		Y I L L A R						
		1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Tereyağı	Dünya	894	735	1068	1059	855	797	826
	EEC	387	331	621	645	394	259	319
	Diğer Ülkeler	507	404	447	414	461	538	507
	EEC'nin Payı (%)	43.3	45.0	58.1	60.9	46.1	32.5	38.6
Yağsız Süttozu	Dünya	1140	1081	1127	1262	997	872	782
	EEC	296	267	390	616	409	330	253
	Diğer Ülkeler	844	814	737	646	588	542	529
	EEC'nin Payı (%)	26.0	24.7	34.6	48.8	41.0	37.8	32.4
Peynir	Dünya	884	843	885	886	906	882	906
	EEC	404	380	406	404	445	451	484
	Diğer Ülkeler	480	463	479	482	461	431	422
	EEC'nin Payı (%)	45.7	45.1	45.9	45.6	49.1	51.1	53.4
Yağlı Süttozu	Dünya	811	843	892	933	899	843	1010
	EEC	526	493	573	596	568	502	618
	Diğer Ülkeler	285	350	319	337	331	341	392
	EEC'nin Payı (%)	64.9	58.5	64.2	63.9	63.2	59.5	61.2
Kondanse Süt	Dünya	751	588	528	511	568	453	423
	EEC	545	436	387	383	449	349	317
	Diğer Ülkeler	206	152	141	128	119	104	106
	EEC'nin Payı (%)	72.6	74.1	73.3	75.0	79.0	77.0	74.9
KAZEİN	EEC	89	86	99	80	80	80	75

Tablo 4.17 : Toplulukta Tereyağı ve Yağsız Süttozu Stokları

(Ton)(25,32)

Tereyağı	Y I L L A R				
	1988	1989	1990	1991	1992
Ülkeler					
Belçika	6129	317	2055	8072	4281
Danimarka	2330	23	3	6872	7048
Almanya	171962	4240	17660	40238	41366
İspanya	24880	6669	8825	32643	34756
Fransa	90095	4660	8120	24294	16806
İrlanda	120437	16538	9996	94214	102308
İtalya	16913	1030	1883	8377	10663
Lüksemburg	181	-	-	-	-
Hollanda	72909	11112	27502	83077	35682
Portekiz	-	-	-	-	848
İngiltere	134150	17638	5944	25729	20015
EUR 12	639986	64227	81988	323515	273773
Yağsız Süttozu					
Belçika	-	-	-	17031	8638
Danimarka	84	-	-	-	-
Almanya	227292	2229	15904	191891	144138
Yunanistan	3000	-	-	-	-
İspanya	9317	4812	5314	19731	10356
Fransa	-	-	-	21243	16671
İrlanda	-	-	-	94261	147161
Lüksemburg	-	-	-	1200	925
Hollanda	-	-	-	2624	2088
Portekiz	-	-	-	-	107
İngiltere	144	-	-	6810	5635
EUR 12	239837	7041	21278	354191	335719

5. YUNANİSTAN, İSPANYA VE PORTEKİZ'İN AVRUPA TOPLULUĞU'NA KATILMASI SÜRECİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE GEÇİŞ ÖNCESİ VE SONRASI ALINAN EKONOMİK UYUM TEDBİRLERİ

5.1. Yunanistan'da Hayvansal Üretim

Yunanistan'da 1974 yılı itibariyle 1.224.000 büyükbaş hayvan varken sığır mevcudu 1977'de 1.039.000, 1978'de 977.000, 1979'da 934.000, ve 1980'de ise 1974 yılına göre % 27.9 luk azalışla 882.000 baş'a düşmüştür. Yunanistan'daki 1978-81 yılları arasında hayvansal ürün üretim durumu ise Tablo 5.1'de gösterilmiştir (7).

Tablo 5.1 : Yunanistan'da Hayvansal Ürün Üretim Durumu (Ton) (7)

	1978	1979	1980	1981
Et	496.010	504.534	516.534	503.608
Sığır	117.500	111.804	111.323	-----
Domuz	129.069	141.961	144.409	-----
Koyun,kuzu	79.983	81.666	80.959	-----
Keçi	41.912	41.579	41.984	-----
Diğer	129.546	127.524	137.859	-----
Tereyağ	6.352	6.100	5.699	-----
Süt	1.665.289	1.704.455	1.693.399	1.660.131
Peynir	32.790	32.075	33.577	32.913

Tabloda görüleceği gibi 1981'de 1980'e göre et, süt, peynir üretiminde düşme, tereyağında artış görülmüştür.

Tereyağ üretiminde 1980'de 1979'a göre % 8 azalma, 1981'de 1980'e göre % 8.5'lik bir artış olmuştur. 1980 yılında 1.693.399 ton olan süt üretimi, 1981'de 1.660.131 tona düşmüştür. % 2 lik bu azalmayı 1980'de 1979'a göre % 0.7 azalma izlemiştir. 1979'da ise 1978'e göre üretim artışı söz konusudur. 1981'de süt üretimindeki düşüşün AT'na tam üyelikten ziyade hayvancılığın genel yapısından gelen düşme olduğunun düşünülmesi daha

uygun olacaktır (7). Yunanistan'daki 1977-1980 yıllarındaki hayvan sayıları Tablo 5.2'de gösterilmiştir.

Tablo 5.2 : Yunanistan Hayvan Sayıları (1000 Baş) (7)

	1977	1978	1979	1980
Sığır	1.036	975	932	881
Manda	3	2	2	1
Domuz	866	892	948	993
Koyun	8.075	8.029	8.043	8.048
Keçi	4.508	4.512	4.532	4.755

5.2. Yunanistan ve AT'da Tarım Ürünleri Fiyatları

1979'da tarım ürünleri tüketici fiyatları AT'da % 6.9 artarken 1980'de % 7.9, 1981'de % 11.4 olmuştur. Aynı yıllarda Yunanistan tarım ürünleri tüketici fiyatları topluluk ortalamasının oldukça üzerinde seyretmiştir. Yunanistan'ın tarım ürünleri fiyat artışları devam etmektedir. Yunanistan'da tarım ürünleri tüketici fiyatlarında 1979'da % 18.0, 1980'de % 22.2, 1981'de % 23.4 ve 1982'de de % 22 lik bir artış olduğu bildirilmiştir. Bunlarla ilgili sayısal veriler Tablo 5.3'de gösterilmiştir. Yunanistan'da çiftçilerin gelirlerinde 1980-81 yılları arasında reel olarak % 2.2 artış meydana gelmiştir. Aynı yıllardaki tarım ürünleri tüketici fiyatlarındaki artış oranı ise % 30.1 olmuştur. Aynı dönemde AT'de tarım ürünleri tüketici fiyatları artış ortalaması % 12.9 olmuştur. 1980-81 yıllarında tarımsal ürün tüketici fiyatlarındaki artışın daha ziyade hayvansal ürünlerdeki artışlardan oluştuğu görülmüştür. 1980-81 yılları arasında bitkisel ürünlerdeki fiyat artışı % 10.8 iken hayvansal ürünlerdeki üretici fiyat artışları % 35.1 olmuştur. Aynı dönemde AT'de fiyat artışları Yunanistan'ın oldukça altında seyretmiştir. AT ülkeleriyle Yunanistan'daki tarımda reel gelir düzeyleri Tablo 5.4'de, bitkisel ve hayvansal ürünler üretici fiyatlarında yıllık artışlar ise Tablo 5.5'de gösterilmiştir. AT ülkeleri ve Yunanistan'da et tüketici fiyatları Tablo 5.6'da; süt, peynir ve tereyağ tüketici fiyatları Tablo

5.7'de; Bazı tarım ürünlerinde, AT'de kendine yeterlilik ve bu ürünlerde Yunanistan üretiminin AT'deki % payları Tablo 5.8'de; AT ve bazı ülkelerin dışalım ve dışsattım değerleri ile Yunanistan'ın AT ve dünya ticaretindeki payı Tablo 5.9'da gösterilmiştir.

Tablo 5.3 : AT Ülkeleri ve Yunanistan'da Tarım Ürünleri Üretici Fiyatlarının Yıllık Artışları (7)

Üye Devletler	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Batı Almanya	8.8	-1.1	-3.2	1.4	2.4	5.6	5.0
Fransa	14.5	8.8	3.3	6.7	5.6	11.1	13.0
İtalya	22.3	21.7	8.9	9.4	13.4	12.1	18.0
Hollanda	13.2	-1.6	4.1	1.7	4.1	8.5	9.0
Belçika	17.1	-4.5	3.8	1.2	3.1	9.5	15.0
Lüksemburg	9.0	2.1	-1.1	2.2	4.5	5.6	14.0
İngiltere	28.6	4.0	3.1	10.4	5.6	10.7	13.0
İrlanda	26.1	22.0	12.6	5.1	-2.3	18.6	13.0
Danimarka	13.0	4.5	5.6	1.7	11.0	11.3	14.0
AT	16.9	7.7	3.0	6.2	6.9	10.5	13.0
Yunanistan	21.0	14.1	13.8	18.0	22.2	23.4	22.0
AT	17.1	8.0	3.6	6.9	7.9	11.4	14.0

Tablo 5.4 : AT Ülkeleriyle Yunanistan'daki Tarımda Reel Gelirler (7,10)

Üye devletler	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Batı Almanya	100.5	104.7	98.7	99.1	85.1	81.2	78.6
Fransa	90.2	89.5	89.0	90.1	93.4	81.2	75.7
İtalya	103.4	100.7	103.9	108.9	114.1	110.9	103.2
Hollanda	98.4	106.9	101.1	99.7	90.8	89.1	104.4
Belçika	95.1	107.7	89.0	98.2	90.3	91.4	105.6
Lüksemburg	99.2	82.7	102.9	101.5	99.8	90.3	96.0
İngiltere	94.0	101.9	93.6	89.8	86.0	79.1	79.4
İrlanda	106.9	102.9	127.7	130.5	130.3	85.7	86.0
Danimarka	87.7	92.4	106.5	113.6	97.4	92.9	107.5
AT 9	97.2	98.8	97.6	99.5	96.9	90.4	88.1
Yunanistan	100.5	107.3	106.3	117.9	113.1	124.1	126.3
AT 10	97.3	99.1	98.0	100.4	97.8	92.3	90.4

Tablo 5.5 :Bitkisel ve Hayvansal Ürünler Üretici Fiyatlarında Yıllık Artışlar (7,10)

Üye Devletler	Bitkisel Ürünler		Hayvansal Ürünler	
	1980/83	1981/80	1980/83	1981/80
Batı Almaya	4.8	5.5	1.5	5.7
Fransa	8.2	10.7	6.6	11.6
İtalya	15.0	10.9	14.5	14.0
Hollanda	4.0	7.1	1.8	9.3
Belçika	5.3	7.2	2.7	5.9
Lüksemburg	7.8	4.7	2.7	5.9
İngiltere	11.6	12.6	12.2	9.9
İrlanda	12.4	10.0	12.3	19.8
Danimarka	8.1	7.6	6.1	12.7
AT 9	10.0	10.1	6.9	10.8
Yunanistan	16.5	18.2	15.1	35.1
AT 10	10.6	11.0	7.1	11.8

Tablo 5.6 : AT Ülkeleri ve Yunanistan'da Et Tüketici Fiyatları (7,57)

	1979	1980	1981	DEĞİŞME (%)	
				1980/1979	1981/1980
B. ALMANYA DM/KG	31,63	32,78	35,02	4,6	6,8
FRANSA FF/KG	48,87	53,01	59,22	10,9	11,7
İTALYA LİT/KG	6953	7731	9293	17,0	20,2
HOLLANDA HFL/KG	26,27	27,24	28,83	5,1	5,8
BELÇİKA BFR/KG	415,0	431,0	439,0	7,1	1,9
İNGİLTERE PENCE/LB	194,50	216,90	240,60	17,8	10,9
İRİLANDA PENCE/LB	178,50	187,70	223,70	17,3	19,2
DANİMARKA DKR/KG	38,77	43,44	51,93	6,1	19,5
YUNANİSTAN DR/KG	165,0	227,0	302,2	x	33,6

Tablo 5.7 : AT Ülkeleri ve Yunanistan'da Süt, Peynir ve Tereyağ
Tüketici Fiyatları (22)

	1979=100			DEĞİŞME %	
	1979	1980	1981	1980/1973	1981/1980
SÜT					
B. ALMANYA DM/LT	1,11	1,14	1,18	3,4	4,5
FRANSA FF/LT	2,26	2,51	2,88	11,0	14,7
İTALYA LİT/LT	450	513	644	16,0	25,5
HOLLANDA HFL/LT	1,02	1,19	1,30	6,2	9,2
BELÇİKA BFR/LT	15,5	16	17,2	5,4	7,5
İNGİLTERE PENCE/PINT	14,40	16,50	18,50	17,0	12,1
İRLANDA PENCE/PINT	11,80	13,60	15,30	15,0	12,5
DANİMARKA DKR/LT	3,04	3,49	3,89	9,6	11,5
YUNANİSTAN DR/6409	11,46	15,75	21,08	X	33,8
PEYNİR					
B. ALMANYA DM/KG	10,76	11,05	11,47	3,8	3,8
FRANSA FF/KG	25,73	27,31	31,56	9,7	15,6
İTALYA LİT/KG	11.279	10.878	10.127	18,9	-6,9
HOLLANDA HFL/KG	10,44	10,90	11,38	5,8	4,4
BELÇİKA BFR/KG	168,0	173,0	180,0	7,2	4,0
İNGİLTERE PENCE/LB	83,00	95,10	105,50	16,7	10,9
İRLANDA PENCE/LB	96,60	104,40	113,50	20,1	8,7
DANİMARKA DKR/KG	34,24	39,15	43,87	12,2	12,1
YUNANİSTAN DR/KG	106,2	128,0	179,9	X	40,5
TEREYAĞI					
B. ALMANYA DM/2509	2,31	2,24	2,46	2,3	5,1
FRANSA FF/KG	19,87	21,33	24,01	7,0	12,6
İTALYA LİT/KG	4.266	2.918	5.782	13,7	17,6
HOLLANDA HFL/200GR	2,29	2,38	2,51	2,9	5,5
BELÇİKA BFR/KG	152,0	154,0	164,0	4,3	6,5
İNGİLTERE PENCE/LB	73,70	85,50	92,40	20,4	8,1
İRLANDA PENCE/LB	65,90	64,70	65,60	12,7	1,4
DANİMARKA DKR/KG	20,93	23,85	27,92	8,6	17,1
YUNANİSTAN DR/KG	165,3	192,7	244,61	X	26,9

Tablo 5.8: Bazı Tarım Ürünlerinde, AT'de Kendine Yeterlilik ve bu Ürünlerde Yunanistan Üretimini AT'deki % Payları (10)

Ürün	Yunanistan'ın AT 9 içindeki % payı	AT 9'un yeterlilik % si
Pamuk	100	0
Tütün	51	29
Taze sebze	18	94
Koyun ve sığır eti	15	64
Pirinç	12	64
Taze meyve	11	78

Tablo 5.9: AT ve Bazı Ülkelerin Dışalım ve Dışatım Değerleri ile Yunanistan'ın AT ve Dünya Ticaretindeki Payı (37)

ÜLKELER	DIŞALIM				DIŞATIM			
	1971		1979		1971		1979	
	A.H.B (MİLYON)	DÜNYA VE AET'DE YUNANİSTAN (%)	A.H.B (MİLYON)	DÜNYA VE AET'DE YUNANİSTAN (%)	A.H.B (MİLYON)	DÜNYA VE AET'DE YUNANİSTAN (%)	A.H.B (MİLYON)	DÜNYA VE AET'DE YUNANİSTAN (%)
B. ALMANYA	34 431		116 310		39 141		125 243	
FRANSA	20 262		77 299		19 576		71 509	
İTALYA	15 298		56 763		14 465		52 614	
HOLLANDA	14 624		49 053		13 468		46 434	
BELÇİKA LÜKSEMBURG	12 357		44 055		12 184		41 033	
İNGİLTERE	22 915		74 762		21 426		66 067	
İRLANDA	1 761		7 177		1 257		5 222	
DANİMARKA	4 343		13 470		3 412		10 665	
YUNANİSTAN	2 002		7 033		633		2 813	
AET (10)	127 993	1,56	446 622	1,57	125 558	0,50	421 600	0,57
İSPANYA	4 739		18 521		2 805		13 276	
PORTEKİZ	1 698		4 774		988		2 543	
SOYETLER BİR.	11 911		42 281		13 177		47 352	
A.B.D	43 487		151 119		42 119		132 639	
JAPONYA	18 807		80 708		22 982		75 225	
DÜNYA ¹⁾	325 400	0,62	1 128 800	0,62	312 600	0,20	1 120 900	0,25

1) SOYETLER BİRLİĞİ DIŞINDAKİ SOSYALİST ÜLKELER BULUNMAMAKTADIR.

Yunanistan 1975 yılında tam üyelik için başvurduğunda 1981 yılına kadar ekonomik birtakım tedbirler almıştır. Özellikle enflasyonda yavaşlatıcı önlemler alınmış ve enflasyon hızı % 20'nin altında tutulabilmiştir.

Yunanistan'ın tarım ürünleri dış ticareti ve AT'ye tam üyeliğinin sonuçlarını şöyle özetlemek mümkündür;

Tarım ürünleri ihracatı toplam ihracatın 1973'de % 38.9'unu, 1979'da % 32.2'sini, 1980'de % 27.7'sini, 1981'de ise % 28.6'sını oluştururken toplam ithalat içerisindeki tarım ürünlerinin payı 1973'de % 18.1, 1979'da % 13.6, 1980'de % 12.8 ve 1981'de de % 14.6 olmuştur.

Yunanistan'ın tarım ve gıda ürünleri ithalatı AT ülkelerinden 1979 yılında 260 milyon ECU, 1980 yılında 288 milyon ECU, 1981 yılında ise 665 milyon ECU olmuştur. Yunanistan'ın aynı yıllarda AT dışı ülkelere yaptığı tarım ve gıda maddeleri ithalatı 1979'da 693 milyon ECU, 1980'de 690 milyon ECU, 1981'de 505 milyon ECU olmuştur. Tam üyelikten sonra ise; Yunanistan'ın 1980 yılında 987 milyon ECU olan tarım ve gıda maddeleri ithalatı 1981'de 1.170 milyon ECU olmuştur. 1980'de AT'den tarım ve gıda maddeleri ithalatı 288 milyon ECU olurken 1981'de 665 milyon ECU'ya ulaşmıştır. Bu durum 377 milyon ECU'luk bir artışla % 30'dur. Yunanistan'ın 1980'de 690 milyon ECU'luk AT dışı tarım ve gıdamaddeleri ithalatı 1981'de 505 milyon ECU'ya düşmüştür. Sonuç olarak tarım ürünleri ticaretinde oluşan gelişme ile birlikte topluluğa doğru önemli derecede ticaret sapmasının oluştuğu söylenebilir.

5.3 İspanya ve Portekiz

İspanya 1962 yılından itibaren toplulukla bütünleşmeyi hedef olarak seçmiş 1. ve 2. dönem sonunda serbest ticaret bölgesi kurulması kararlaştırılmıştır. Topluluk İspanya çıkışlı tarım ürünlerine % 25 ila % 60 oranında tercihli tarife uygulaması getirmiştir (6).

İspanya'nın topluluğa katılma müzakereleri 1979 yılında başlamış ve 1981 yılında Bakanlar Toplantısı'nda alınan kararlar topluluğa katılmıştır (11).

Topluluk Portekiz ilişkileri ise 1972 yılı serbest Ticari Mübadele girişimleri ile başlamış ve aynı yıl Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi üye ülkeler anlaşması ile tercihli tarifeler uygulaması başlamıştır (12).

Topluluk 1975'te Portekiz'e mali yardımlarda bulunmayı kararlaştırmıştır. 1979 yılında Portekiz'in topluluğa katılması kabul edilirken Portekiz sanayiini koruma tedbirleri de 1980'de yürürlüğe giren Tamamlayıcı Protokol'de yer almıştır (12).

İspanya'da destekleme alımına tabi tutulan tarım ürünleri toplam üretimin % 65'ini kapsamaktadır. Özellikle hayvansal ürünlerden dana eti, domuz eti, tavuk eti, yumurta ve süt gibi ürünlerde müdahale fiyatları uygulanmaktadır. Bu ürün fiyatları topluluğun fiyatlarından daha düşüktür. Ancak bu ürünlerde etkin bir kontrol mekanizması bulunmaktadır (6).

Portekiz'de ise tarım alanında sivil işgücü % 26.7 oranındayken son on yılda çalışan sivil işgücünde azalmaya yol açmaktadır. Yiyecek maddelerindeki fiyatların kontrolü enflasyon oranını 1979'da % 24'ten 1980'de % 16.6'ya düşürmüştür. Kişi başına GSYİH Portekiz'de üye ülkeler ortalamasının 1/9'u kadardır (6,12).

Portekiz ithalatının % 11.9'unu gıda maddeleri oluşturmaktadır. Gıda maddeleri ihracatı ise % 12.2'dir. Bu da göstermektedir ki gıda maddelerindeki ihracaat ithalat kadardır (6).

İspanya'da GSYİH içindeki tarımın payı % 9'dur. Bu oran toplulukta % 4, Yunanistan'da % 19, İtalya'da % 8'dir. Tarımsal üretim içindeki en büyük pay % 60'la bitkisel üretimde iken hayvansal üretim daha düşük düzeydedir. Et % 24.6, süt % 8.6, yumurta % 4'lük bir paya sahiptir. İspanya topluluktan önemli miktarda sığır ve dana eti ile süt ithal etmektedir (6,20).

Portekiz'de ise 1975 yılında başlayan tarım reformu çalışmaları önemli gelişmeler sağlamıştır. Bitkisel üretimin tarımsal üretim içindeki payı % 60'tır. Hayvansal üretim İspanya'da olduğu gibi düşük düzeyde olup et % 26, süt % 8.9 ve yumurta % 2.7'lik bir paya sahiptir. Portekiz, kümes hayvanları ve yumurta alanlarında kendine yeterli durumdadır. Tarım ürünlerinde ithalat yanında ihracaatta yapılmakta fakat yıllar geçtikçe ithalatın artışı ihracatı aşmaktadır. Hayvansal ürün ithalatında sığır ve dana eti ile süt ve ürünlerinin payı oldukça yüksektir (46).

İspanya'nın tam üyeliği hayvansal ürünlerde % 6 lık bir artışa yol açmıştır. Portekiz'de artış oranları son derece sınırlı kalmıştır (6).

Toplulukta kendine yeterlilik olayı yeni katılmaların etkisiyle canlı hayvanda oldukça azalacaktır.

Genişleme durumunda topluluğun karşılaşacağı sorunlar üretim fazlası alanların üretimlerini kontrol altına almak ve topluluğun açık verdiği alanlara üreticileri yönlendirmektir (13).

İspanya'da hayvansal ürünlerde son yıllardaki olumlu gelişmelere rağmen henüz açık devam etmektedir. İspanya'da kendine yeterlilik oranları domuz etinde % 94, sığır ve dana etinde % 89, koyun, keçi ve kümes hayvanları etinde % 99, yumurtada % 103, sütte % 99 ve tereyağında % 89 dur (6).

Portekiz'de de hayvansal ürün açığı vardır. Özellikle domuz eti % 92, sığır ve dana eti % 70, tereyağında % 52 açığı önemli boyutlara ulaşmaktadır. Diğer hayvansal ürünlerde Portekiz kendine yeterli durumdadır (6).

İspanya ve Portekiz'in topluluğa katılması sonucu kendine yeterlilik oransal olarak düşmüş olmasına karşın bu ülkelerin hayvansal ürün ithalatları artmıştır.

İspanya, Portekiz ve AT'de tarımın payı Tablo 5.10'de; bazı hayvansal ürünler üretimi Tablo 5.11'de; bazı hayvansal ürünlerdeki kendine yeterlilik oranları Tablo 5.12'de; tarımda çalışan sayıları Tablo 5.13'de ve tarımsal üretimin yüzde dağılımı Tablo 5.14'de gösterilmiştir.

Tablo 5.10 : İspanya, Portekiz ve AT'de Tarımın Payı (%) (6,46)

	İSPANYA	PORTEKİZ	AT 9	YUNANİSTAN
GSYİH	9	15	4	19
İstihdam	20	32	8	28
İthalat	8.7	16.4	4.3	10.9
İhracat	16.9	15.8	13.8	30.4

Tablo 5.11 : İspanya, Portekiz ve AT'de Bazı Hayvansal Ürünler Üretimi (Bin ton) (6,46)

	AT 10	AT 12	PORTEKİZ	İSPANYA
Domuz eti	8.049	8.793	82	662
Sığır-Dana eti	6.631	7.149	84	434
Kümes Hay.eti	3.277	4.080	116	687
Yumurta	3.853	4.510	47	610
Süt	100.455	106.172	534	5.183

Tablo 5.12 : İspanya, Portekiz ve AT'de Bazı Hayvansal Ürünlerdeki Kendine Yeterlilik Oranları (%) (46)

	PORTEKİZ	İSPANYA	AT 9	YUNANİSTAN	AT 12
Domuz eti	92	94	99	99	98
Sığır-Dana eti	70	89	101	63	99
Koyun-keçi eti	100	99	66	66	74
Kümes Hay.eti	100	99	102	100	102
Yumurta	100	103	101	101	101
Süt	99	99	100	100	100
Tereyağı	52	89	100	79	99

Tablo 5.13 : İspanya, Portekiz ve AT'de Tarımda Çalışan Sayıları (46)

	(1977)		(MİLYON KİŞİ)	
	İSPANYA	PORTEKİZ	AET (10)	AET (12)
TOPLAM NÜFUS	36,6	9,2	268,5	314,2
FAAL NÜFUS	12,4	3,8	104,9	121,1
FAAL NÜFUSUN TOPLAM NÜFUSA ORANI (%)	34	34	39	39
TARIMDA ÇALIŞANLAR	2,6	1,2	13	9,2
TARIMDA ÇALIŞANLARIN FAAL NÜFUSA ORANI (%)	20	32	9	11

Tablo 5.14: İspanya, Portekiz ve AT'de Tarımsal Üretim Yüzde Dağılımı (46)

	PORTEKİZ 1976	İSPANYA 1976	AET (9) 1977	AET (12)
ET	26,0	24,6	35,7	34,0
SEBZELER	11,5	18,0	10,0	11,0
MEYVELER	10,3	9,9	4,4	5,0
HUBUBAT	10,4	9,6	11,3	11,0
SÜT	8,9	8,6	19,6	18,0
YUMURTA	2,7	4,0	3,9	4,0
ZEYTİNYAĞI	3,6	3,2	1,0	1,0
SARAP	10,0	4,0	4,6	5,0
DİĞERLERİ	16,6	18,1	9,5	11,0
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0

6. TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE SON GELİŞMELER

6.1. Türkiye-AT İlişkileri

Türkiye AT'na tam üyelik başvurusu ile, her sektörde Topluluk düzenlemelerine uyacağını ve ortak politikalar çerçevesi içinde Toplulukla rekabete açık olduğunu açıklamaktadır (2,20).

Hayvancılık sektöründe Türkiye gerçekten Toplulukla rekabet edebilir mi ? Tarım ve hayvancılık kesiminin Topluluk karşısında ne gibi sorunları vardır ? Topluluk tarım politikası ile Türkiye'ninki arasında benzerlik var mıdır ve Türk tarım ve hayvancılık politikalarının OTP'a uyumu kolay olacak mıdır ? Tam üyelik Türk hayvancılık sektörüne neler getirebilir ? Bu soruların yanıtlarını bulmak oldukça zor ve zaman alıcıdır.

Tarım ve hayvancılık sektöründe istihdam edilenlerin sayısı, oranı, eğitim düzeyleri, sahip oldukları işletmelerin genişliği, sermaye ve girdi kullanım durumları, elde ettikleri verim itibariyle AT tarım ve hayvancılığında büyük farklılıklar göstermektedir. Herşeyden önce 12'li Topluluk'da 9.9 milyona yaklaşan tarım nüfusu, Türkiye'deki 11.1 milyonluk tarımda çalışanlar yanında daha az kalmaktadır. Üstelik örneğin AT'da 1983 yılında 10.9 milyon olan tarımda çalışanlar sayısı 1987 ye kadar 1.068.000 azalırken, Türkiye'de 1980 den 1985'e kadar 730 bin kişi artmıştır. AT'da tarımda çalışanların toplam çalışanlar içindeki payı % 8 iken Türkiye'de 1985 yılı sayımına göre % 60'a yakındır. Toplulukda azalan tarım nüfusu tarım ve hayvancılık işletmelerinin sayısının da azalması ve işletme ölçeklerinin büyümesi ile sonuçlanırken, Türkiye'de miras yoluyla işletmelerin sayısı artmakta, işletme ölçeklerinde düşmeler/azalmalar meydana gelmektedir (15,36,49).

AT'da tarımsal üretim değerleri içinde hayvansal üretim, Türkiye'de ise bitkisel üretim ağırlıklıdır. Türkiye'de verimlilik kimi ürünlerde AT'a göre yarı yarıya düşüktür. Örneğin inek sütünde bu oran 1/4 e düşmektedir (44).

Türkiye hayvansal ürünlerinin hemen hemen hepsinde verimlilik yönünden Topluluğun gerisinde kalmaktadır (1).

Ülkemizde yerli sığırlar ile kültür ve melezlerin süt ve et verimleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bugünkü tahminlere göre süt verimi ortalaması 1200 kg. dolayındadır. Karkas et verimlerinin ise sığırlarımızda ortalama 130 kg., koyunlarda 20 kg., keçide 18 kg., dolayında olduğu tahmin edilmektedir. İyimsér sayılabilecek bu rakamlar AT ile karşılaştırıldığında aradaki farkın önemli boyutlara ulaşmış olduğu gözlenecektir (43,53).

Sığır karkas veriminde 2.5, süt veriminde ise 3.5 katı bir verimlilik farkına sahip Avrupa Topluluğunun ulaştığı bu düzeye, Türkiye hayvancılığının bugün için uygulanan ekonomik politikalarla ulaşması oldukça zor görünmektedir (5,30).

Ülkemizde hayvansal üretim politikasına ağırlık verilmek suretiyle bu sektörden beklenen fonksiyonlar etkin bir şekilde sağlanabilir.

OTP'nın temeli tarımsal ve hayvansal ürünler için yüksek fiyatlar, üçüncü ülkelerden satın alınacak ürünler için yüksek ithalat vergileri ve Topluluk dışına satılacak ürünler için yüksek ihraç subvansiyonlarına dayanmaktadır. Türkiye'de ise enflasyonu hızlandırmamak için tarımsal ve hayvansal ürünler fiyatlarında enflasyon oranının ve girdi fiyatlarındaki artışın altında bir artış yapılmaktadır. Topluluk'da birkaç ürün dışında bütün ürünlerin üretimi değişik yollarla desteklenirken, Türkiye'de geleneksel olarak destekleme politikası içinde yer alan ürünler bile desteklemeden çıkartılmıştır (29).

Türkiye'de tarımsal ve hayvansal üretimde verimliliğin artırılması için teşvikler girdi subvansiyonları yoluyla verilmektedir. Oysa AT'da üretim aşamasında subvansiyon vermek rekabet politikasına ters düştüğü için yasaktır (24).

AT'da tarımsal ve hayvansal ürünler dış rekabete karşı değişen vergilerle korunur. Topluluk fiyatları ile düşük dünya fiyatları arasındaki fark ithalat sırasında vergi olarak

alınır. Türkiye'de ise gümrük vergileri ve fonlar adeta deneme-yanılma yöntemi ile belirlenmektedir. Dış ticaret rejimi ve listeler yalnız her yıl değişmekle kalmayıp, yıl içinde de kısa süreli değişikliklere konu olarak belirsizliğini korumaktadır. Sistemin işleyiş şekli AT'da olduğu gibi yurtiçi üreticiyi dış rekabetten korumaya değil, yurtdışındaki üretici ve aracıyı terbiye etmeye yöneliktir (56).

6.2. Türkiye-Avrupa Birliği Arasındaki Son Gelişmeler-Gümrük Birliği

Gümrük Birliği (GB) Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki ortaklık ilişkisinin çerçevesini çizen 12.Eylül.1963 tarihli Ankara Anlaşması'nın ve 1971 Karma Protokol'ünden kaynaklanan bir hedeftir (36).

Ülkemizde GB hakkında genel kanaat; AB'ye üye olmadan, yani siyasi karar organlarında yer almadan GB'ne girmek, Türkiye'nin pazar AB'nin ise ortak olma zemininin hazırlanma hareketidir. Bir başka görüş ise; GB, AB'ne girmenin önemli bir adımı olarak görülmektedir. Ancak AB, GB hakkında herşeyi açık seçik ortaya koyarken, Türkiye'nin AB'ne alınması konusunda net bir ifade kullanmamaktadır.

6.Mart.1995 tarihinde Brüksel'de imzalanan ve bazı çevrelerce anlaşma denilen ancak ülke meclislerince onaylanmadığı için bu kavram içinde mütalaa edilemeyecek olan Ortaklık Konseyi Kararı üç belgeden oluşmaktadır.

6.2.1. Gümrük Birliği'nin tamamlanmasına ilişkin 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı

Bu karar içinde gümrük vergileri ve eş değer vergilerin kaldırılması, ticaret politikası, işlenmiş tarım ürünleri, gümrük hükümleri, mevzuat yaklaştırılması, fikri ve sınai mülkiyetin korunması, rekabet, kurumsal hükümler ve genel ve son hükümler başlıkları altında 64 madde, 16 bildiri ve 10 ek yer almaktadır.

Karara göre; GB ilke olarak 1.Ocak.1996'da yürürlüğe girecek ve Türkiye 1.Ekim.1995 tarihine kadar karar hükümlerini yerine getirecek, getirmediğine karar verilirse Ortaklık Konseyi Kararı 1.Temmuz.1996'ya ertelenebilecektir.

6.2.2. Ortaklık ilişkilerinin geliştirilmesin ilişkin tavsiye kararı

a) AKÇT ürünlerinin GB kapsamına alınması amacıyla görüşmelerin 1995 yılı içinde tamamlanması,

b) Tarım ürünleri konusunda ödünlerin biran önce alınması amacıyla görüşmelerin 1995 içinde başlaması,

c) Makroekonomik politikaların yürütülmesi amacıyla karşılıklı temas ve diyalogun kurulması,

d) Karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla; tarım, sınai, çevre, enerji, bilimsel, ulaştırma, tüketicinin korunması, kültür ve enformasyon, adli ve idari vb. alanlarda işbirliğine gidilmesi,

e) İşçilerin durumlarının düzeltilmesi konusunda karşılıklı temas ve diyalogun oluşturulması,

f) Siyasal diyalog mekanizmasının oluşturulması.

6.2.3. Mali İşbirliği Deklerasyonu

AB'nin yapmaya hazır olduğu Türkiye'ye mali desteği beş bölümden oluşmaktadır;

✓ Topluluğun bütçe kaynaklarından, 1.Ocak.1996 tarihinden başlamak üzere, beş yıl süre ile 375 milyon ECU,

✓ Halen yürürlükte bulunan Akdeniz Programı çerçevesinde 400 milyon ECU,

√ 1996 yılında devreye girecek 5.5 milyar ECU'lük Akdeniz Fonundan henüz kesin miktarı belli olmamakla birlikte, 700 milyon ECU civarında bir yardım.

√ Avrupa Yatırım Bankası kaynaklarından 1.Ocak.1996 tarihinden başlamak üzere beş yıl süre ile 750 milyon ECU tutarında proje kredisi,

√ Makroekonomik yardım (sözkonusu yardım ihtiyaç halinde ve Türkiye'nin talebi üzerine, uluslararası kuruluşlar ile koordinasyon halinde IMF programına ek olarak verilecektir).

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kuruluşunda altı üye ile yola çıkan AT, o yıllarda tarımsal ve hayvansal üretim açısından kendine yetersiz durumdaydı. Toplam tarım ürünleri arzı, talebi karşılayamıyordu. Bunun yanısıra üye ülkelerin tarım politikaları birbirinden çok farklı bir görünüm arz etmekteydi. Daha sonraki yıllarda üye ülkeler ortak bir politika oluşturarak, tarım ve hayvancılık sektörlerini bu politika içinde kaynaştırmaya çalıştılar. Çok hızlı bir şekilde geliştirilen bu politika, ileriki yıllarda Topluluk tarım ve hayvancılığında adeta bir evrim yaratacak gelişmelerin temeli olmuştur.

1962 yılında uygulanmaya başlayan Ortak Tarım Politikası çerçevesinde alınan önlemler Topluluk tarımında verimlilik artışını çok hızlandırmış, sonradan katılan üyelerle yeni ürünlerin de OTP içine alınması zorunluluğu doğmuştur. Destekleme fiyatlarının yüksek tutulması, doğrudan Devlet yardımları ve yapısal modernleşmeyi gerçekleştirme çabaları, üretici gelirlerini yükseltmiş ve tarımsal yatırımları desteklemiştir (49).

Tarımsal ve hayvansal üretimdeki olumlu gelişmeler, iç pazarın çok çabuk doyuma ulaşması ve dış pazarların da yeterince büyümemesi nedeniyle, Topluluk içerisinde günden güne büyüyen sorunları ortaya çıkarmıştır. İhracatı destekleyen yüksek sübvansiyonlara karşın, stoklar hızla büyümeye başlamıştır. Tarımsal alana harcama yapıldıkça verimlilik artmış, üretim arttıkça harcamalar daha da büyümüştür. Topluluk izlediği tarım politikaları sonucunda bir kısır döngü içine düşmüştür. Bu döngüyü kırmak için yine harcama yapmak gerekmektedir. Bütün bu işlerin faturası birinci derecede Topluluk bütçesine çıkmakta, bütçenin bazı yıllar dörtte üçüne varan bölümü tarım ve hayvancılık kesiminin finansmanına gitmektedir. Faturayı ödeyen bir diğer kitle Topluluk tüketicileridir. Üreticiyi korumak için güdülen yüksek fiyat politikası tüketicilerin besin maddelerini daha yüksek fiyatla sağlamalarına neden olmaktadır. Oysa hayvansal ürünleri ihraç edilirken ödenen sübvansiyonlar sonucu, bu ürünleri satın alan üçüncü ülkeler halkı aynı ürünlere daha düşük

fiyat ödemektedirler. Topluluk tüketicisi ise "bizim ödediğimiz vergilerle üçüncü ülkeler besin maddelerini ucuza elde ediyor" düşüncesiyle tepki göstermektedir.

Topluluğun uyguladığı politikaların faturasını, hiç hak etmediği halde ödeyen bir diğer kesim, Topluluk dışında kalan üretici ülkelerdir. Topluluk halen uluslararası tarımsal ve hayvansal ürünler ticaretinde öyle büyük bir rol üstlenmiştir ki, bütün önemli ürün pazarlarında politikası ile olayları yönlendirecek bir etkiye sahiptir. Düşük fiyatlarla dünya piyasalarına büyük çapta mal sunması, bir diğer süper üretici ABD'nin de aynı yolu izlediği göz önüne alınacak olursa, AT ve ABD ile aynı ekonomik güce sahip olmayan ve dünya piyasalarında tutunmaya çalışan üçüncü ülkeler için büyük ticaret sorunları yaratmaktadır (14,52).

Topluluk OTP altında ezilmeye başlamış, bir ölçüde de olsa kendini kurtarmak için yeni arayışlar içine girmiştir. Ayrıca Gümrük Birliği çerçevesi içinde yürütülen Sekizinci Çok Taraflı Ticaret Müzakerelerinde artık tarım üreticisi üçüncü ülkeler birleşerek AT ve ABD'yi politikalarını değiştirmek için zorlamaya başlamışlardır. Bunun yanında, Toplulukta uzun zamandır himaye altında bulunan tarım ve hayvancılığı, yavaş yavaş serbest piyasa mekanizması içine çekmeyi ve rekabet içerisinde güçlü ve etkin tarım ve hayvancılık işletmeleri yaratmayı amaçlayan reform önerileri son yıllarda gündeme gelmiştir.

Avrupa Topluluğunda işlenen ve tüketilen süt ürünlerinin hemen hemen tamamı inek sütüdür ve üretilen sütün % 90'ı fabrikalara teslim edilmekte olup, bu nedenle de süt sanayii geniş bir sektör özelliği göstermektedir. AT 1978 yılından bu yana üretim fazlalığı nedeniyle süt ve süt ürünlerinin tüketimini teşvik edici ve reklam niteliği taşıyan çeşitli önlemler almaktadır.

Türkiye'nin tam üyelik için başvurduğu AT'ın tarımı ABD tarımı ile birlikte dünyanın en büyük gücünü temsil etmektedir. Bütün güçlüklerle rağmen değişen dünya konjunktürünün sonucu Türkiye'nin tam üyeliğinin gerçekleşmesi halinde tarım ve

hayvancılık kesiminde ne gibi değişiklikler olabileceği sorusu, cevabı aranması gereken bir konudur. Kuşkusuz olumlu ve olumsuz bazı sonuçlar beklenmektedir (16).

√ İç pazar organizasyonlarının AT'a göre düzenlenmesi, kooperatifçiliğin geliştirilmesi, çiftçilerin kendi haklarını koruyacak kurumlar içinde örgütlenmesi, destekleme politikalarının AT tarafından finanse edilmesi, artan tarım ve hayvansal ürünler fiyatları, bugün desteklenmeyen ürünlerin desteklenmeye başlanması Türk hayvan üreticisi için altın bir çağın başlaması demektir.

√ Türk ürünlerinin AT pazarlarına girmesi pazarlama kuruluşlarının rekabet gücü ölçüsünde olacaktır.

√ Tam üyelik sonrası Türkiye'nin hayvancılık sektöründeki mevcut yapıyı iyileştirmek için ayırabileceği parasal kaynaklar oranında Topluluk bütçesinden de yardım alması söz konusudur.

√ Bütün bunlara karşılık yüksek Topluluk fiyatlarının Türk tarımsal ve hayvansal ürünlerine uygulanması hem enflasyonu hızlandıracak hem de tüketici fiyatlarını yükseltecektir.

√ Türkiye hayvansal ürünlerde kendine yeterlilik oranını yükseltmezse, tam üyelikten sonra özellikle Topluluk'da üretim fazlalığı veren, dolayısıyla üretimi veya satışı çeşitli şekillerde sınırlanan ürünlerde üretimini arttıramıyacaktır.

√ Gümrük duvarlarının kalkması hayvansal ürünler açısından AT'a karşı dış ticaret açıklarının artmasına neden olabilecek, ayrıca halen Toplulukla ticaret anlaşması yapmış üçüncü ülkelerden gelebilecek rekabet tarımımıza zarar verebilecektir.

Daha uyum çalışmaları sırasında bile bu etkilerin bir kısmının tarım ve hayvancılık sektörleri üzerinde kendisini göstermesi beklenebilir. Bu nedenle gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan bir tam üyeliğe hazırlanırken

yapılacak uyum çalışmalarının neler olacağını belirlemede hata yapmamaya çalışmak büyük önem kazanmaktadır.

Türkiye hayvancılık sektörünün topluluk sektörüyle üretim, teknoloji ve verimlilik, standardizasyon vb alanlardaki önemli yapısal farklılıklar nedeniyle topluluğa entegrasyonda başlangıç yıllarında önemli rekabet sorunlarının yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Et, süt ürünleri, tavuk eti ve yumurtada topluluğun rekabet gücünün yüksek olması Türkiye'nin topluluk içindeki bu alanda karşılaşacağı rekabet koşullarını ortaya sermektedir.

Topluluğun koyun ve keçi etinde kendine yeterliliğinin düşük olması ve bu alanın Yeni Zelanda, Avustralya gibi ülkelerle doldurulmakta oluşu Türkiye'ye çıkış noktası olarak üretim maliyetlerini düşürücü teknikleri geliştirmesine, üretimi artırıcı ve kaliteyi yükseltici yöntemleri geliştirmesine bağlı bulunmaktadır.

Yapısal değişimin sağlanması, topluluğa entegrasyon aşamasında oldukça önem taşımaktadır. Sektörde karlılık ve verimliliği sağlayacak, ürünün değer fiyata ulaştığı fiyat politikası, teknik, sağlık, ekonomik hizmetlerin kooperatif biçiminde örgütlenmesi sektörü harekete geçirmede önemli bir faktör olacaktır.

Üreticilerin örgütlenmesi, sektör için gerekli tüm hizmet akışının bu örgütlenme içinde gerçekleştirilmesi, finansman noktasına kadar tüm alanlarda, ithalat-ihraçat, ülke hayvancılık politikalarının belirlenmesinde söz sahibi, merkezi idarenin vesayetinden uzak tam anlamıyla kooperatif anlayışına sahip bir örgütlenme yapılanışı topluluk içinde rekabet gücünü kazandıracaktır.

Bunlar sağlanmadan bugünkü mevcut yapısal durumla topluluğa katıldığı takdirde zaten çökme noktasındaki hayvancılık sektörünün tümünden ortadan kalkma noktasına sürükleyebilecektir.

Bu nedenle;

√ Hayvancılığın sektör olarak ele alınması,

√ Sektörün kendi koşullarına uygun biçimde örgütlenmesi,

√ Kamu tarafından yürütülmekte olan hizmetlerin örgütlenmiş yapıya aktarılması,

√ Verimlilik ve standardizasyon için yapısal değişimin bir an önce sağlanması,

√ Yapısal uyumda karşılaşılabilecek sorunlar ve müzakereler sırasında verilecek tavizler alanında gerekli araştırmanın yapılması bir zorunluluktur.

Sonuç olarak, 1987 yılında yapmış olduğumuz tam üyelik başvurumuz ve katılma görüşmelerinin başlaması süreci, Komisyon'ca, bu aşamada kabul görmemiştir. Daha önemlisi, talebimizin 1993'ten evvel dikkate alınmayacağı belirtilmişse de, bu konudaki en geç tarih belirtilmemiştir. Burada vurgulanması gereken nokta, tam üyelik başvurumuzun Konsey'ce benimsenmemekle birlikte, red de edilmediğidir. Zira Roma Andlaşması'nın tam üyeliğe ilişkin 237. maddesinde, taleplerin Konsey'ce onaylanması öngörülmüştür. Kaldı ki aynı talebin Avrupa Parlamento'sunda da oylanması gerektiği halde bu yola da gidilmemiş, dolayısıyla talebimiz, hukuki anlamda askıya alınmıştır. Şimdilik öyle gözüküyor ki, AT'nda tarımsal ve hayvansal üretimle ilgili sorunlar uzun zaman hem iç, hem de dış ekonomi politikalarının oluşmasında gündem konusu olmaya devam edecektir. Oluşacak yeni politikalar, 21. yüzyıl tarım ve hayvancılığına ışık tutacaktır.

8. TÜRKÇE ÖZET

Türkiye'de hayvancılık sektörü Avrupa Topluluğu hayvancılığı ile üretim teknoloji, verimlilik, işletme ölçeği, standardizasyon, pazarlama, örgütlenme v.b. önemli yapısal farklılıklar nedeniyle ekonomik entegrasyonun ilk yıllarında ciddi rekabet sorunlarıyla karşılaşabilecektir.

Avrupa Topluluğu'nda tarım ve hayvancılığın geliştirilmesinde sorunların çözümünde izlenen politikalar günümüz Türkiye'sinin sorunlarının çözümüne büyük ölçüde katkıda bulunabilecektir.

Önümüzdeki yaklaşık 10 yıllık bir dönemde Topluluğu kuran Roma Andlaşmasının öngördüğü Ortak Tarım Politikası hedefleri ve ilkeleri esas alınarak, topluluk benzeri çağdaş bir hayvancılık politikası belirlenerek ciddi ve akılcı uygulamalarla sektörde yapısal değişikliklere gidilmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Bu yapısal değişmeye paralel olarak özel ve kamu kesimi hayvancılığa dayalı sanayi kuruluşlarında sektörde rasyonelleşmeye olanak verecek bir biçimde entegrasyona gidilmelidir.

Ayrıca kamu kesiminde de hayvancılığın teknik, sağlık ve ekonomik hizmetlerin kendi içinde entegre bir şekilde özel ve kooperatif kesimi örgütlenmesine paralel olarak çağın gereklerine uygun olarak örgütlenmesi, sektörün potansiyelinin harekete geçirilmesinde önemli bir itici güç olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Topluluğu, Ortak Tarım Politikası, Gümrük Birliği, Hayvancılık, Ortak Piyasa Düzeni.

9. İNGİLİZCE ÖZET (SUMMARY)

Stockbreeding in Turkey will be able to come across crucial rivalry problems with European Community stockbreeding, because of important structural differences in fields such as production, technology, productivity, establishment scale, marketing and organisation.

Policies that are put into action in order to solve the problems, related with the development of agriculture and stockbreeding European Community, may contribute to the solutions of current problems in Turkey.

It seems inevitable that structural changes will occur during the following decay, taking into consideration the targets and principals of common agriculture policy, based on the Rome Treaty, and reaching a contemporary stockbreeding policy as a result of serious and rationalist practices.

Being parallel to this structural changes, private or state-run institutions, based on stockbreeding, must apply and integration, that makes possible the rationalism.

On the other hand, achieving the organisation of services in fields such as technique, health and economics in state-run institutions from a contemporary point of view, and with parallel to the organisation of private establishments and cooperatives, will be priving power in the fields potential so as to put into motion.

Key words: European Community, Common Agricultural Policy, Customs Community, Stockbreeding, Common Marketing System.

10. KAYNAKLAR

1. Ağacıkoğlu H : Avrupa Ekonomik Topluluğu. Forum Dergisi 2(1):10-13,1988.
2. Akder H : Avrupa Topluluğuna Yaptığımız Tarım Ürünleri İhracatının Artış Seyri. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1988.
3. Akder H : Avrupa Topluluğunda Ortak Tarım Politikasının Reformu ve Türkiye'nin Tarım Ürünleri Dış Ticareti. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1991.
4. Alsancak Ö : Avrupa Topluluklarında ve Türkiye'de Süt ve Süt Ürünleri Sektörü. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Temel Eğitim Uzmanlık Tezi, Ankara 1992.
5. Anon : Milli Produktivite Merkezi Tarım Şubesi. AET Tarım Politikaları Karşısında Türkiye Tarımı ve MPM'nin Rolü,MPM Yayınları:55.
6. Anon : DPT. İspanya ve Portekiz'in AET Üyeliği ve Bu Üyeliğin Türkiye Üzerindeki Muhtemel Etkileri. DPT Yayın No:1927/11. Ankara.
7. Anon : Eurostat. Basic Statistics of the Community.27th edition.
8. Anon (1976) : University of Amsterdam. Seminar on the Relations Between the EEC and Greece and Turkey.

9. Anon (1982) : Economic and Social Committee of the European Communities. Agricultural Aspects of Spain's Entry into the E.C., Brussels.
10. Anon (1983) : DPT. Yunanistan ve Avrupa Ekonomik Topluluğu Genel Bir Değerlendirme. Ankara.
11. Anon (1986) : AET Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği. İspanya Krallığının Avrupa Ekonomik Topluluğuna Katılma Anlaşmasının Esasları. Brüksel.
12. Anon (1986) : AET Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği. Portekiz'in Avrupa Ekonomik Topluluğuna Katılma Anlaşmasının Esasları. Brüksel.
13. Anon (1987) : Commission of the European Communities. The Regional Impact of the Common Agricultural Policy in Spain and Portugal.
14. Anon (1987) : Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği. Avrupa Topluluğu ve Türkiye'nin Tam Üyeliği Sorunu, Makro Bir Değerlendirme. İstanbul.
15. Anon (1988) : Avrupa Topluluklarının Bölgesel Kalkınma Politikası (1975-1987). İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları:62, İstanbul.
16. Anon (1989) : DPT. Türk Sanayiinin AT Sanayii Karşısında Rekabet İmkanları Özel İhtisas Komisyonu Raporu Cilt 1. DPT Yayın No:2141/334. Ankara
17. Anon (1989): TODAIE. European Communities Legislation on General, Financial and Institutional Matters.

18. Anon (1991): Devlet Planlama Teşkilatı. Avrupa Topluluğu İç Pazarına Uyum Çalışmaları, Cilt 2: Bitki ve Hayvan Sağlığı.
19. Anon (1991): Devlet Planlama Teşkilatı. 1990'larda Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Ortak Tarım Politikası Semineri. (Marmaris/14-16 Nisan 1990).
20. Anon (1990) : Avrupa Topluluğu'na Katılım Sürecinde İspanya'daki Siyasi ve Ekonomik Gelişmeler. İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları:84, İstanbul.
21. Anon (1990): State Planning Organization. Turkish Agriculture and European Community Policies, Issues, Strategies and Institutional Adaptation.
22. Anon (1992) : Commission of the EC-Directorate for Agriculture. Milk and Products. Cap Working Notes.
23. Anon (1992) : DPT. Türkiye'de Temel Ekonomik Göstergeler, Ankara.
24. Anon (1993) : DPT. İç Pazarın Kapsamı ve Avrupa Topluluğunda Yaratacağı Etkiler, Cilt 1, Ankara.
25. Anon (1993) : European Community. The Agricultural Situation in the Community. 1992 Report.
26. Anon (1993): Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı. Avrupa Topluluğu ve Türkiye. 2.Baskı.
27. Anon (1994) : DİE, Tarım İstatistikleri Özeti 1992.

28. Aral S, Sakarya E : Avrupa Topluluğu ile Entegrasyonda Türkiye Hayvancılığı. Setbir Hayvan ve Hayvansal Ürünler Sanayii 1. Milli Sempozyumu 29-30 Kasım 1989, 91-118.
29. Arat T : Türkiye ile Avrupa Toplulukları Arasındaki İlişkilere Toplu bir Bakış ve bu Bağlamda Hayvancılığımıza Dair Bazı Gözlemler. Setbir Hayvan ve Hayvansal Ürünler Sanayii 1. Milli Sempozyumu 29-30 Kasım 1989, 169-183.
30. Arıkbay C : Avrupa Topluluğuna Tam Üyeliğin Türkiye'nin Tarımsal Ürünler Üretimi, Fiyatları ve Dış Ticaretinde Yaratacağı Olası Değişmeler. Milli Produktivite Merkezi Yayınları:479, Ankara 1992.
31. Bektaş S : Sütün Besin Değeri, Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Süt Üretimi, Tüketimi ve Tüketimi Teşvik Edici Tedbirler. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Temel Eğitim Uzmanlık Tezi, Ankara 1993.
32. Bektaş S : Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Süt ve Süt Ürünleri Dış Ticareti. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Uluslararası İlişkiler Uzmanlık Tezi, Ankara 1993.
33. Bozkurt Ö : Avrupa Topluluğu ve Türkiye. TODAİE Yayınları No:220, Ankara 1987.
34. Bozkurt Ö : Avrupa Topluluğunun Bütünleşme Süreci ve Yapısı : Bir Genel Bakış. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1990.
35. Cankorel B : Türkiye-Topluluk İlişkileri Tam Üyelik Başvurusu , Ekonomik Durum ve Uyum Sorunları. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1990.

36. Coşkun A : Türkiye ve Gümrük Birliği. Yeni Türkiye. 1(3): 164-173, 1995.
37. Çağlayan L, Özerin G : Yunanistan'ın AET'ye Katılmasının Türk Tarımı Açısından Değerlendirilmesi, E.Ü. Ziraat Fak.Yay.No:476, İzmir 1986.
38. Çakıroğlu E : Avrupa Topluluğu Tarım Sektöründe Üretim, Dışticaret, Destekleme Harcamaları ve Kendi Kendine Yeterlilik Durumu. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Araştırma ve İnceleme Dizisi 32, Ankara 1993.
39. Çarıkçı E : Türkiye-AB Gümrük Birliği Anlaşması ve Beklentiler. Yeni Türkiye. 1(3): 174-181, 1995.
40. Çınar Ö : Ortak Tarım Politikasının Genel Çizgileri ile Ortak Tarım Politikasına Uyum Sorunu. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1990.
41. Devlet Planlama Teşkilatı : Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma (Ankara Anlaşması). Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı AET Başkanlığı, Ankara.
42. Eker AZ : Avrupa Topluluklarının Ortak Tarım Politikası ve bu Çerçeve 1993-1994 Yılı Tarım Ürünleri Fiyatları ve Ek Tedbirleri. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Temel Eğitim Uzmanlık Tezi, Ankara 1993.
43. Enç O, Bolat Ö (1986) : Avrupa Topluluğu (AET) Karşısında Türk Tarımının Durumu. İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları:18, İstanbul.
44. Eraktan G : Avrupa Topluluğu Ortak Tarım Politikası. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1991.

45. Erdem S : Ortak Tarım Politikasında Destekleme Sistemleri- Sübvansiyonlar ve Tarım Alanında ABD-AT Mücadelesi. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Uluslararası İlişkiler Uzmanlık Tezi, Ankara 1993.
46. Erol HT : AET ile Tam Üyeliğe Yönelik Ortaklık Anlaşması ve Ortaklık Müracaatı Bulunan Ülkelerde Tarım Konusundaki Çalışmalar (Yunanistan, İspanya, Portekiz, Türkiye). DPT Yayın No:1903/7, Ankara.
47. Gökay Y : Türkiye'de Hayvancılığın Sorunları, Genel Denge veya Dinamik Denge Modeli İçinde Çözüm Önerileri. Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı. İzmir 1993.
48. Gökdere A : Avrupa Topluluğu ve Türkiye ile İlişkileri. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Dizisi Yay.No:2, Ankara 1991.
49. Güneş T : Avrupa Ekonomik Topluluğu-Türkiye Tarımı ve Hububat-Hayvan Ekonomisi, A.Ü.Ziraat Fak.Yay.:424, Ankara Üniversitesi Basımevi 1970.
50. Güneş T : Türk Tarımının Avrupa Topluluğu Tarımına Uyumu için Alınması Gerekli Tedbirler. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1988.
51. Günöğür H : Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Antlaşma (Roma Antlaşması). İkinci Baskı. Barışcan Yayıncılık. Ankara 1988.
52. Gürakan T, Somunkıran D, Kumbaracı S : Topluluğun Tarım Ürünlerindeki Ortak Piyasa Düzenleri, Fiyat Politikaları ve Destekleme Sistemleri. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Araştırma ve İnceleme Dizisi 16, Ankara 1993.

53. Karabağlı A : Avrupa Topluluğu (AT) ve Türkiye'de Et ve Et Sanayi rnlerinin Pazarlama Olanakları. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara 1992.
54. Kır Y : Türkiye Avrupa Birliği ile Nasıl bir Gümrük Birliğine Gitmeli. Yeni Türkiye. 1(3): 200-212, 1995.
55. Metaş : Avrupa Topluluğu." Yapısı, Türkiye İlişkileri ve Demir-Çelik Sanayii". Metaş Yayınları, İzmir.
56. Musto S : Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna Girmiş Olarak Varsayılması Işığında Türk Tarımı, Alman Kalkınma Politikasını Araştırma Enstitüsü, Berlin 1988.
57. zbek H : Avrupa Topluluğu lkeleri ve Türkiye'de Et ve Et rnleri retimi. ATAUM Temel Eğitim Kurs Tezi, Ankara 1993.
58. zcan N : AET ve Türkiye'de Süt'n retimi, Fiyatlandırma ve Pazarlama Sistemleri. ATAUM Temel Eğitim Kurs Tezi, Ankara 1988.
59. zkan EŞ : Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Topluluğun Süt ve Süt Mamülleri Sektörüne Genel Bakış. Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Yayınları, Ankara 1990.
60. zkuten S, Ergnal M : Avrupa Topluluğunun Bölgesel Politikası. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Araştırma ve İnceleme Dizisi 14, Ankara 1992.
61. zlker U : Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ). Türkiye-AET İlişkileri zerinde Düşünceler. A.. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1990.

62. Sakarya E : Hayvancılık Sektöründe Örgütlenme ve Destekleme Politikaları. 2000'lere Doğru Türkiye Hayvancılığı Kongresi Tebliğleri Kitabı, 9-10.Haziran.1993 Ankara, 140-149.
63. Soydal F : Avrupa Topluluğu'nda Taze Kırmızı Et Piyasası. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Temel Eğitim Uzmanlık Tezi, Ankara 1992.
64. Şahinöz A : AET Tarım Ürünlerinde Dış Ticaret Politikası. A.Ü. Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1990.
65. Şahinöz A : ABD-AT-Türkiye Tarım Politikaları ve Dünya Pazarları (Ortadoğu). Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, İstanbul 1989.
66. Tanrıvermiş H, Gündoğmuş E, Sayın C : Türkiye'de Hayvancılığın Genel Ekonomik Durumu ve Temel Sorunları. Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı. İzmir 1993.
67. Toçoğlu AN : Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Süt ve Mamülleri Pazar Yapısı. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Temel Eğitim Uzmanlık Tezi, Ankara 1992.
68. Tütüncü S : Avrupa Topluluğu Tarım Politikası İçinde Süt, Sığır Eti ve Koyun Eti Politikaları. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Temel Eğitim Uzmanlık Tezi, Ankara 1992.
69. Uluçevik FÜ : AT Ülkelerinde Süt Sektörünün Durumu, ATAUM Uzmanlık Kurs Tezi, Ankara 1990.

70. Uysal Y, Mazgit İ : Türkiye Hayvancılık Sektörünün Sorunlarının Çözümüne Yönelik
Bütüncül Bir Yaklaşım. Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı. İzmir 1993.

TEŞEKKÜR

Böylesine güncel bir konuyu hazırlama ve tartışma fırsatı veren ve yüksek lisans eğitimim sırasında desteğini ve yardımlarını esirgemeyen hocam Sn.Prof.Dr. Sadi ARAL'a; yüksek lisans eğitimim ve tez aşamaları sırasında bana yol gösteren ve her zaman yardımcı olan hocam ve danışmanım Sn.Doç.Dr. Engin SAKARYA'ya; tez yazımı sırasında yardım ve eleştirilerini esirgemeyen arkadaşım Sn.Vet.Hekim Yıldırım İÇÖZ'e; tez yazımı sırasında kaynak temininde yardımcı olan ve eleştirilerini esirgememiş olan Arş.Gör.Sn.Gül UYSAL'a; yoğun işleri arasında her zaman bana destek olmuş olan eşim Sn. Jale EMEKDAŞ'a; çocuklarım Evren Ferhat EMEKDAŞ ve Emrah İrmak EMEKDAŞ ile yüksek lisans eğitimim sırasında yardımlarını gördüğüm Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü personeline, ayrıca tez safhasında destek ve yardımlarını gördüğüm Sn. Dr. Kamil ÖGE, Sn. Hakan DİLMAN ve Sn. Turan ÇELEBİ ile maddi-manevi desteklerini görmüş olduğum herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZGEÇMİŞ

Mikrobiyoloji Uzmanı Dr. Gürol EMEKDAŞ 21.Haziran.1958 tarihinde Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1976-77 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'ne girdi ve aynı yıl K.K.K. lığı kontenjanından askeri öğrenci oldu. 3.Temmuz.1981 tarihinde Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nden mezun oldu ve teğmen rütbesiyle stajyer Veteriner Hekim olarak Gemlik As.Vet.Arş.Ens.ve Eğt.Mrk.K.lığına atandı. Stajını devre birincisi olarak bitirdi ve Ağustos 1982'de Kütahya Hv.Er.Eğt.Tug.K.lığı Gıda Kontrol Sb.lığına tayin oldu. Bu görevde iken Haziran 1984'de GATA Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı asistanlık sınavını kazandı ve 10.Haziran.1985 tarihinde asistanlığa başladı. 3 yıllık uzmanlık eğitimini tamamlayarak 10.Haziran.1988 tarihinde Mikrobiyoloji Uzmanı oldu. Bunu takiben Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı'nda Doktora eğitimini tamamlayan Gürol Emekdaş; GATA Mikrobiyoloji Anabilim Dalı'nda bir süre uzman olarak görev yaptıktan sonra açılan bir sınavla Yardımcı Doçentliğe atandı. Daha sonra sağlık nedeniyle ve kendi isteğiyle uzman olarak 600 Yt.Mevki Askeri Hastanesi Mikrobiyoloji Laboratuvar Şefliğine atandı. Halen bu görevi yürütmekte olan Gürol Emekdaş GATA Tıp Fakültesi'nde teorik ve pratik derslere girmiş olup, bazı bilimsel aktiviteler yanısıra değişik konularda bilimsel makaleler hazırlamıştır.

İngilizce bilen Dr.Gürol Emekdaş evli olup, iki çocuk babasıdır.

T.C. YAKARAKAĞI KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ